

CASELE NAȚIONALIZATE – o problemă politică?

pag. 8-9



SĂPTĂMINAL EDIȚAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL IV • Nr. 47 (1993) • 1-7 decembrie 1993 • 16 pagini • 90 lei

Ministrul Justiției



pag. 8-9

Umbrele trecutului

Interviu cu președintele Ion Iliescu



pag. 4-5



Ileana Mălăncioiu
“Crimă pag. 15
și Moralitate”

GABRIELA ADAMEȘTEANU După 75 de ani

O parte a celor din generația mea nu și-a cunoscut bunicii. Morți tineri, în războiul care a premers Marea Unire, ei fuseseră conștienți că alcătuiesc "o generație de sacrificiu", presa pasională și învrăjitoare a acelor ani ca și memorile publicate în perioada interbelică o probează. Cel care privește însă după 75 de ani înapoi descooperă că de atunci și pînă azi toate generațiile României au fost, într-un fel sau altul, "de sacrificiu".

Mulți dintre părinții celor de vîrstă mea au fost "orfani de război": orfani de mamă sau orfani de tată. O rată a mortalității foarte ridicată s-a înregistrat între 1916-1919 în Vechiul Regat, după ce Muntenia și partea de sud a Moldovei au trebuit să fie abandonate ocupării germane, sărăciei, bolii și (inevitabil) colaboraționismului. S-a murit nu doar glorios pe cîmpul de luptă (armata avind o înzestrare tehnică la fel de precară ca și organizarea ei), ci și în prizonierat ori acasă sub bombardamente, de frig, de foame, de febră tifoidă, de tifos exantematic. Au existat luni (ba chiar ani) cînd România a părut locuitorilor ei definitiv alunecată pe panta dezastrului: micul teritoriu liber, în care se refugiaseră Guvernul, Familia Regală, armata, era amenințat și de vecinătatea cu vulcanul revoluției bolșevice. Celor ce susținuseră intrarea României în război li s-a pregătit un proces în care urma să fie trași la răspundere pentru dezastrul țării.

La actul Marii Uniri de la Alba Iulia nu s-a ajuns printr-un consens (de genul celui invocat de președinții Ion Iliescu și fostul ministru de Externe, Adrian Năstase), deși la data aceea rotativa guvernamentală funcționa într-adevăr, iar Regele era un adevarat arbitru (dovada supremă fiind intrarea în război nu alături de Germania, cum ar fi dictat tradițiile de familie ale Casei Regale, ci contra ei, așa cum, după inversunate dispute, România se decisese să facă). Nimici astăzi însă nu mai contestă lui P.P. Carp, lui Al. Marghiloman ori lui Titu Maiorescu buna-credință, faptul că strategia lor diferă de atunci (alianțe cu Puterile Centrale pentru eliberarea Basarabiei) viza, într-un alt fel, tot interesul României, tot reintregirea.

Pentru contemporanii săi deci, Marea Unire a apărut mai puțin ca rod al clarvizunii unei elite politice (deși noi, acum, putem să ne dăm seama că România nu a mai avut pe urmă șansa unei clase politice de o asemenea anvergură), ci mai degrabă ca un miracol – divin și istoric. Istoria o scriu învingătorii: guvernul L.I.C. Brătianu "alese bine" scenariul care avea să integreze România, cu șanse maxime, în circuitul lumii.

"Reconcilierea națională" nu s-a realizat nici după 1 Decembrie 1918: au urmat cîteva procese, s-au rostit condamnări, personalități culturale de marcă au fost învinovățite de colaboraționism (Slavici, Argeșii). Cei închiși au fost însă destul de repede eliberați, iar disputa a incetat să mai intereseze, așa cum totdeauna se ăsterne praful peste rănilor trecutului. Doar memorialistica mai păstrează justificarea unora dintre ac-

torii momentului (Gala Galaction, de pildă, care, ca înalt funcționar al Bisericii, participase la redactarea, într-o primă versiune, a unui manifest aruncat soldaților la Mărășești, îndemnăți să nu lupte: ceea ce, știm prea bine azi, n-au făcut).

În sensul acesta (dar mult mai precis și mai nuanțat) arată istoria văzută de aproape: din jurnale, scriitori, memorii, nu din texte și emisiuni sfîrșitoare, de circumstanță, din spectacole gen "Cintarea României" care risipesc miliardele de lei ce lipsesc populației săracite de azi a României. Am avut gansă să mă apropi de ea acum un deceniu, pe cînd, lucrind la un roman ce avea să se cheme "Dimineată pierdută", am avut revelația că, la fel ca toți cei care trecuseră prin școlile comuniste, nu cunoșteam istoria adevarată a României.

A doua revelație am avut-o în aceste zile, descoperind cit de departe poate fi sărbătorirea de la Alba Iulia (1993) de ceea ce s-a petrecut acum 75 de ani. M-am gîndit la acest lucru urmărind la televizor declarațiile amenințătoare ale celor adunați la Cotroceni în jurul președintelui Iliescu și, peste două zile, șirurile de oameni care mergeau spre mitingul organizat de BNS-ALFA, cerind demisia Guvernului Văcăroiu. Tîrât spre festivisme factice ce au prea puține legături cu adevarul istoric, România mi-a apărut cufundată în sărăcie și derută, la fel ca în anii grei ai războiului. (Cu toate că drumul spre integrarea ei în lume cu șanse depline ar trebui să apară mai clar conducătorilor ei de astăzi decit acum 75 de ani.)

Peripețiile "Domnișoarei Pogany"

În primăvara anului 1914, pe peronul Gării de Nord descindea – din Orient Express – Constantin Brâncuși, însotit, printre altele, și de "Domnișoara Pogany"; iar la Ateneul Român avea loc la 30 martie vernisajul expoziției "Societății Tinerimea Artistică" al cărei membru fondator era, și unde "Domnișoara" lui, camuflată în chip derutant sub pseudonimul "Danae", era pentru prima dată prezentată în Europa. Cu un an înainte se deschise la New York extraordinara expoziție de la Armory Show, cu un răsunător succes personal pentru Brâncuși, care suscitase și admirarea criticului de artă și pictorului Walter Pach: "Iată, în fine, un om nou pentru țara noastră!" – exclamase acesta. Dar, după cum era și firesc, Brâncuși stîrnise și vilvă și scandal – "Miss Pogany" fiind caricaturizată și numită în deridere "Lady Egg", iar efiga sculptorului român, ca și aceea a lui Matisse și Walter Pach, fiind arse în piață publică. Totuși, "Miss Pogany" (exemplarul în platru) a fost chiar atunci vîndut cu 270 dolari, iar mai tîrziu și cel în bronz cu 550 dolari.

Dar cine era această muză care inspirase un atare portret socotit de istoricii de artă drept una dintre cele mai cutezătoare și subtile imagini ale secolului nostru – și pe care sculptorul Jean Arp o definea ca fiind "minunata bunică a sculpturii abstracte", întruchipată de Brâncuși "din bolti, din curbe, din sidefi incastrări, cochilii limpezi // Ochii ei două chipuri albe de lună" (versiunea lui Ion Caraion).

În realitate, Margit Pogany (1879-1964) era fiica unui avocat din Oradea – de bună seamă cunoscoatoare a limbii și a literaturii germane de vreme ce în 1911 îl traducea lui Brâncuși pasaje întregi din "Pandora" lui Goethe referitoare la Prometeu, tocmai cînd Brâncuși își zămiscea propriul său "Prometeu" (lucrare cumpărată de Muzeul de Artă din București de la compozitorul Dimitrie Cuclini).

Margit Pogany mai era și o autentică pictoriță de vreme ce expunea la Baia Mare, dar și la Paris, la "Salon d'Automne", unde și Brâncuși expunea – aşa după cum îl găsim figurind și în catalogele timpului.

Domnișoara a putut cu sculptorul o tardă corespondență prin anii 1949.. Intr-o scrisoare spunea: "... combien vous avez été bon et tendre pour moi. C'était un peu comme si vous m'aviez accompagné. Je voudrais vous donner autant de joie que vous m'avez donné (...)" și, efectiv, Brâncuși îi dăruiște, printre altele, primul ei portret realizat în bronz aurit ("era numai ochi" – "strălucea ca aurul") și pe care, în ultimii ani ai vieții, petrecuți în Australia, s-a văzut silită să-l vindă la Museum of Modern Art din New York.

Identic cu primul, cel de-al doilea exemplar, sculptorul l-a oferit în 1914 tot unei pictorițe – Cecilia Cuțescu-Storck (1879-1969) –, precum și soțului ei Frederic Storck (1872-1942), pe care în scrisorile sale Brâncuși îl numea "lubite Maestre" – și această lucrare nu va fi niciodată înstrăinată de către cei doi artiști și nici de urmășii lor, în schimb, aceștia – după cum adeveresc catalogele anilor 1924-1976 – au imprumutat-o cu generozitate pe "Domnișoara Pogany" la toate expozițiile din țară și de peste hotare, și, de fiecare dată, "Domnișoara" se reîntorce cuminte în căminul familiei Storck.

Înainte însă de a se stinge din viață Cecilia Cuțescu-Storck, se știe că a donat Statului român superba cădire a Muzeului Storck din strada Vasile Alecsandri, precum și operele sale și ale celor trei sculptori – Karl, Carol și Frederic Storck – întregind această donație și cu un atelier și o bursă destinată tinerilor sculptori; cătă vreme celor două fice, Gabriela Storck și Cecilia Storck-Botez, le-a destinat în incinta muzeului o locuință – iar fiul din prima căsătorie, pictorul Romeo Storck-Kunzer, i-a lăsat lucrarea "Domnișoara Pogany", pe care acesta, urmînd tradiția familiei, a imprumutat-o pentru o figură în Expoziția Centenarului Brâncuși, precum și expoziției de la Duisburg, închinată lui Brâncuși, și în cele din urmă expoziției omagiale din Craiova în anul 1976; de unde însă s-a întors direct în depozitele Muzeului de Artă al Republicii Socialiste România. Apoi, în ciuda repetărilor și zdarnicelor solicitării de restituire adresate Muzeului și forului tutelar, sechestrata nu a mai revenit la Muzeul Storck, unde odinioară era expusă.

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARA DIN STOC.

Numele, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 38, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi sunt comercializate la prețul actual al revistei. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei).

ȘTIRI CULTURALE

Precizare

Referitor la informația difuzată în ziua de 26 noiembrie a.c. la Radio în care se cita numele meu printre participanții la colocviul de la Sibiu organizat de Fundația Culturală România cu ocazia zilei de 1 Decembrie (invitație pentru care, de altfel, mulțumesc) să precizez că am renunțat să iau parte la această manifestație, motivul real fiind refuzul de către oficialitatea a vizitei Majestății Sale Regele Mihai în România. Neparticiparea mea a fost comunicată telefonic Fundației.

ADRIAN NICULESCU
Milano



Abia după doi ani, în octombrie 1978, invocind imaginare motive de lipsă de securitate, sau mai degrabă de... Securitate, vicepreședintă "Consiliului Culturii și Educației Socialiste" – Tamara Dobrin –, care, precum se știe, cu cătă celeritate a golit și izgomit în 24 de ore muzeele Dona și Oprescu și Zambaccian, comisindu-le pe toate într-un fel de colhoz al colectiilor de artă – măsură samavolnică rămasă, din păcate, în vigoare pînă astăzi, după mai bine de 3 ani, cînd încă nu s-a ajuns la o firească și legitima "restitutio in integrum", mai stăruind încă și anomalia unei străzi numite "strada Muzeul Zambaccian", fără însă să regăsim muzeul închiriat de Stat contra devize (încălcindu-se astfel în mod flagrant condițiile impuse de donator și riscind să pierdem definitiv magnificul tezaur lăsat cu unele clauze precaute impuse de prezhăitorul donator Krikor Zambaccian).

Dar să lăsăm acest ipotetic litigiu și să revenim la cazul "Domnișoarei Pogany", care este înțuită în custodie de 17 ani. Spre deosebire de nesoluționarea cazului Zambaccian, în problema sculpturii din patrimoniul familiei Storck, Muzeul Național de Artă încearcă să repare greșeala săvîrsită de regimul comunist, sesizind în acest scop Ministerul Culturii pentru soluționarea legală a cererii actualilor proprietari ai "Domnișoarei Pogany".

Drept urmare, secretarul de stat Mircea Tomuș a emis ordinul 573 din 3.IX.1993, arătînd "necesitatea accesării achiziției" și ordonînd în consecință "negocierea sumei solicitate", cit și "confirmarea valorii acestei lucrări". În acest scop, comisia de experti numită de minister a ajuns la concluzia că suma de 2.000.000 dolari nu este exagerată, avîndu-se în vedere atât importanța acestei opere, proveniente ei, cit și cota mereu ascendentă a lucrărilor sculptorului român; dar s-a avut în vedere și – în cazul că nu ar fi achiziționată de către Muzeu – primejdia de a fi cumpărata de vreun proaspăt parvenit multimilionar român, ieșind astfel din circuitul firesc muzeu.

Se va obiecta, desigur, iarna foarte grea ce ne apasă, precum și lipsa acută de fonduri – și totuși, totuși, se aruncă multă golgoană, multe devize, chiar pe gîrlă... Nu de mult, s-a făcut o costisitoare dură plăcută expediție, un fel de "Cintarea României" ambulantă pe Dunăre, cu tărafuri de lăutari, cu bibelouri așa-zise folclorice, cu popasuri mai mult sau mai puțin reușite la Budapesta, Viena, Bratislava, Passau etc. – dar cu rezultate dezamăgitoare pentru prestigiul cultural al României. S-au mai găsit bani și pentru cumpărarea și implantarea unor busturi de bronz (opera aceluiași sculptor) reprezentînd pe marii nostri voievozi aeropurtăți hăt-departe, tocmai prin țările sud-americane – la Buenos Aires și în alte metropole exotice... Sint aceste efemere acțiuni pline de intenții meritorii și pentru care s-au cheltuit, probabil, sume considerabile – dar oare nu este mai important din punct de vedere cultural să avem în mod cinsit și definitiv în primul Muzeu al României o adevarată capodoperă flăcărită de genialul nostru statuar?

Să să reparăm astfel, într-un fel, frustrarea adusă mai bine de 17 ani de zile unei dinastii de artiști care au făcut ceva pentru România.

In așteptarea unei bune soluții, mentionăm că nu e cazul (astfel cum grațios se exprimă un distins critic de artă) ca lucrarea "Domnișoara Pogany" să fie "scoasă la măză" ca "un curcan beat în Piața Matache", și nici scoasă pe furis din țară, ci doar scoasă la lumină din depozitele Muzeului și expusă pentru ca publicul să o poată admira și – să nădăduim – răscumpără. Mai nădăduim ca și proaspătul ministru al Artelor (care îl punea pe Brâncuși în fruntea Școlii olteene de artă plastică) să pună umărul pentru păstrarea definitivă a "Domnișoarei Pogany" în locul ce i se cuvine.

Dintr-o selecție de videocasete din 54 de țări, premiul "Prix théâtre vivant" a fost acordat spectacolului "Teatru descompus", pus în scenă de regizoarea Cătălina Buzoianu după piesa lui Matei Visniec la Theatrum Mundi în colaborare cu Institutul Francez (Actori: Horațiu Mălăele, Maia Morgenstern, Mircea Diaconu, Mircea Rusu. Scenografia Nicolae Ularu).

Premiul constă în 20.000 franci pentru dotarea teatrului și o bursă UNESCO (pentru regizoare). Spectacolul a fost invitat în Elveția (aprilie 1994) la bursa spectacolelor și în septembrie la Festivalul țărilor francofone de la Limoges.



La sala Dalles a avut loc în 24 noiembrie vernisajul primei expoziții de VIDEO INSTALATII din România cu titlul EX ORIENTE LUX.

Expoziția la care expun 10 artiști români a făcut parte dintr-o manifestare complexă, "Săptămîna română de artă video", care a conținut mese rotunde (despre Televiziune, despre artă video în România, despre mass-media în general), prelegeri și prezentări despre artă video internațională – istorie și actualitate (referență din SUA, Canada, Japonia, Germania, Olanda, Austria, Franța, Ungaria și România). Pe lîngă specialiști ai domeniului (teoreticieni, critici și organizatori), manifestarea s-a bucurat de prezența d-lui Woody Vasulka, unul dintre părintii artei video mondiale.

Întreaga manifestare a fost organizată și finanțată de Centrul de Artă Soros și Fundația Soros pentru o Societate Deschisă, cu sprijinul ambasadelor Statelor Unite, Olandei, Ungariei, Germaniei.

Realizarea lucrărilor de artă a fost posibilă datorită sprijinului oferit de Academia de Teatru și Film, Fundația de Arte Vizuale, Video Est, precum și de unii sponsorii particulari (INVESTIMEX SRL, PHILIPS etc.). Despre expoziție și despre discuțiile teoretice vom reveni într-un articol viitor. (D.P.)

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Iriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12; pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22" sau trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 80 dolari pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibile: 140 DM anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), 500 franci francezi anual (250 franci pentru 6 luni, 125 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 100 dolari anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibile.

700 lei

pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de pret oferite de revista "22" – sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS – pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

Cei interesați să rugați să expedieze prin mandat poștal suma de 700 lei pe adresa: Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București. Totodată, cei interesați să rugați să trimîndă adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa:

Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Adeverințele pentru abonamentele cu jumătate de pret sunt valabile pentru un an de zile.

Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia prin intermediul redacției următoarele tipuri de abonamente cu reducere: ● 1000 lei pe trimestru pentru abonamentele cu ridicare de la sediu (Calea Victoriei 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor; ● 1100 lei pe trimestru pentru abonamentele cu expediere prin poștă.

ANDREI CORNEA

Echivocul și compromisul

Comentatorul politic se află uneori înaintea unei opțiuni dificile: el are de ales între a-și intemeia comentariul pe cele cîteva date sigure, dar vădit incomplete, de care toată lumea dispune; sau poate face apel la unele informații confidențiale, ori la aluziile unor personaje și, desigur, la propriile conjecturi. În acest caz, el poate avansa mult mai departe pe calea interpretărilor, dar, fără îndoială, drumul rămîne nesigur și oricînd susceptibil de a conduce pe piste false.

Mi-am dat seama mai clar ca niciodată de dificultatea unei atare alegeri săptămîna trecută cu ocazia a ceea ce s-ar putea numi "scandalul sărbătoririi lui 1 Decembrie". Informațîile sigure sunt în acest caz bine cunoscute, dar nu prea numeroase: anunțul Regelui Mihai că ar dori să participe, fie și ca cetățean de rînd, la jubileul de la Alba Iulia a provocat reacția negativă, previzibilă, a Puterii. Convenția Democratică a afirmat că nu va lua parte la manifestări dacă nu se va reveni asupra deciziei de a-i refuza Regelui vîza. A urmat scurtă, dar deja faimoasa întrevadere de la Cotroceni dintre Corneliu Coposu și președintele Iliescu, intermediată de Oliviu Gherman, asupra conținutului căreia cei trei mai sus amintiți au furnizat mai tîrziu relatări nu doar diferite, dar perfect opuse: Ion Iliescu și Oliviu Gherman susținând că Corneliu Coposu ar fi considerat că vizita Regelui poate fi inopportună, în timp ce Corneliu Coposu a declarat în repetate rînduri că nici vorbă să fi făcut o astfel de afirmație. Între timp, Convenția cere o întrevadere separată cu președintele. Aceasta invită însă la reunire toate partidele parlamentare. Concluzia: Convenția Democratică refuză întrevaderea de la Cotroceni și declară că va boicotă manifestările de la Alba Iulia, organizind în schimb la București propriul său "1 Decembrie". În fine, întîlnirea ținută la Cotroceni devine o "ședință de demascare a dușmanului de clasă" în persoana Regelui și a Opoziției, unde protagonistii se numesc C.V. Tudor, Adrian Păunescu, Ilie Verdet, Mircea Mușat, Ioan Gavra, Victor Surdu, Adrian Năstase, iar limbajul grosolan, inepțiile și amenințările – cum ar fi ceea de a trece prin Parlament o lege care să interzică Regelui venirea în țară pe timp de 10-15 ani – au curs din abundență.

Aceasta este suprafața întîmplărilor. Dar oare mai există și altceva în spatele declarațiilor de presă belicoase, a contestărilor și a dezmiștirilor vehementă, a relatarilor perfect contradictorii în legătură cu unul și același eveniment? Eu cred că se pot face unele presupuneri ce trebuie însă luate cu prudență și rezervele cuvenite.

Mai întîi, toate datele de care dispun sugerează că Opoziția dorea realmente să meargă la Alba Iulia. Afirmația emisă de unii jurnaliști (ca Ion Cristoiu) că pentru CDR intenția Regelui a fost cel mai bun pretext de a refuza să participe la manifestările compromitătoare de la Alba Iulia mi se pare neplauzibilă. Miza era că, într-un cadru informal și festiv, se puteau angaja discuții interesante și fructuoase între liderii Convenției pe de-o parte și președintele Iliescu de partea coalită, cu scopul de a găsi formula unei guvernări de coalitie. Într-adevăr, este verosimil că președintele Iliescu este conștient de eșecul guvernării Văcăroiu, ca și de creșterea dramatică a nemulțumirilor populare. Dar, așa cum s-a observat de patru ani, președintele Iliescu are întotdeauna mari probleme în a lăua decizii clare, preferind, dintr-o prudentă constitutivă, soluțiile partiale și jumătățile de măsură care, așa cum se constată mai apoi, nu fac decît să amine și chiar să dramatizeze criza. Or, patru lucruri sunt evidente: mai întîi că, în ultimele luni, președintele a ținut adesea un discurs reformist în fondul său, care însă nu a fost urmat de acțiuni corespunzătoare din partea Guvernului. Al doilea, că nu se poate face reformă atâtă vreme că național-comuniștii din PRM, PSM și din PUNR participă la guvernare. Al treilea – numai președintele Iliescu detine cheia formării unui nou guvern, nu unul în mod formal și ineficient "de uniune națională", ci un guvern de coalitie cu excluderea național-comuniștilor. Al patrulea, în fine – scadența crizei profunde în care se află țara nu mai poate întîrziă mult.

Păcăloș, cred că liderii Convenției ar fi dorit să discute asemenea lucruri cu președintele, iar festivitatele de la Alba Iulia ar fi format cadrul ideal, atât practic, cât și simbolic. În aceste condiții, inten-

țile Regelui nu erau foarte oportune, deoarece venirea sa ar fi trezit aprehensiuni în rîndul susținătorilor actualei guvernări și ar fi putut genera o atmosferă propice mai curînd competiției decît compromisului. Dar așa ceva nici dl. Coposu, nici vreun alt lider al CDR nu și-ar fi putut permite să declare în public.

De ce oare nu s-a putut ajunge la un compromis care să permită participarea Opoziției la festivitate? Se poate face aici conjectura că tocmai cei care aveau ce pierde dintr-o întîlnire serioasă, fie și informală, dintre Ion Iliescu și anumiți șefi ai Opoziției, s-au străduit din răspunderi să blocheze orice șansă de dialog. Iar această să, desigur, tocmai național-comuniștii din PRM, PSM și PUNR, care ar urma să fie excluși dintr-un viitor eventual guvern de coalitie. Or, relațiile acestora cu serviciile de informație sunt bine cunoscute, iar, în general, capacitatea acestor servicii de a-l înconjura pe președinte cu un zid aproape impenetrabil de dezinformare trebuie să fie foarte mare. Probabil că acești oameni l-au intoxica din timp pe dl. Iliescu convingîndu-l că Opoziția nu are decît intenții necurate, iar Regale este celul troian al destabilizării țării. Este posibil ca tot aceiași să-l fi convins că o întîlnire separată cu Opoziția trebuie cu orice preț evitată, ei știind bine că odată ce o asemenea întîlnire ar fi refuzată, Opoziția nu va putea decât să boicoteze festivitate și că astfel orice șansă a unui dialog va fi, în același timp, compromisă. Și chiar așa s-a întîmplat: cei care ar fi putut intra în negocieri de substanță s-au retras, fiecare, pe poziții publice radicale, respingînd *de plano* pînă și ideea unei soluții intermediare.

Ne-am mai putea întreba ce s-a discutat totuși la faimoasa întîlnire Iliescu-Coposu-Gherman și care dintre aceștia a relatat corect cele discutate. Un singur lucru e clar: problema securității Regelui în cazul unei eventuale vizite la Alba Iulia a fost evocată. În ce termen, exact – nu știm. Dar nu este deloc nefiresc să credem că termenii au fost suficienți de echivoci de ambele părți, astfel încît o replică pe poziții bine cunoscute ale fiecărui să fie oricînd posibilă. Un fel de *pythic* "vei invinge, nu vei pieri" – adaptat, desigur, circumstanțelor și al cărui sens ajunge să fie complet răsturnat în funcție de locul plasării punctuației ori de modul de intonație – poate explica relatarilor diferite ale aceleiași întîlniri. Discuțiile exploratorii dintre oamenii politicii adversari au adesea acest caracter echivoc, care să permită deopotrivă avansul, dar și o retragere confortabilă.

Dacă lucrurile stau oarecum în felul descris mai sus, putem spune că național-comuniștii și naționaliștii – adversari ai reformei și ai orientării compromești – au cîștigat o bătălie. Opoziția și Puterea par a fi mai ireductibile, mai repiliate pe pozițiiile lor ca niciodată, iar războiul propagandistic dintre ele nu a fost de destulă vreme atât de violent și de radical ca acum. Ce ar trebui atunci să facă? Căutători noi de părăjă de ieșire din blocaj, încercători noi formule de a avansa discret pe drumul unei soluții care să presupună compromisul între parteneri, dar în nici un caz nu și compromisul cu reformă, așa cum s-a tot întîmplat pînă acum.

Se va spune că toate acestea nu sunt decît conjecturi. Adevărat. Dar spectacolul hilar și sumbru al celui care a semnat sentința de condamnare la moarte a lui Ceaușescu, înconjurat de adulatori, de foști prim-ministra sau de ideologii defunctului dictator, e o realitate. Ion Iliescu trebuie să înțeleagă, fie și în ceasul de pe urmă, că orice reformă este imposibilă atâtă vreme că va rămîne în barcă împreună cu acești oameni. Iar ca să schimbe barca, el trebuie incurajat. Nu de dragul lui, desigur, ci fiindcă, în curînd, pentru nimici – președinte, politicieni din Opoziție, ori cetățeni de rînd – nu va mai exista nici barcă de schimbat, nici șansa rezonabilă de a ajunge cu ea la liman.

HORATIU PEPINE

Revolta împotriva consensului

Toată strădania cercurilor de la Cotroceni are un singur sens: acela de a anula alternativa Opoziției. La început a încercat lichidarea ei prin forță și discreditare publică, apoi, pentru că Opoziția s-a dovedit mai tare decît au crezut artizanii nouului regim (deși mult mai slabă decît au dorit-o partizanii ei), Puterea a născut consensul național. Revolta opozanților împotriva consensului e perfect legitimă. Dorința de consens e totuși puternică în mintea multor oameni care au nevoie de o autoritate firă fisură, și acestei dorințe i se adresează mesajul Puterii. Apelul președintelui Iliescu către partidele politice, difuzat în 26 noiembrie, vorbea despre o criză de incredere, criză care ar afecta eficiența programului de reforme. Opoziția, prin toate criticele sale, ar slăbi increderea populației în Guvern, ceea ce, pe de altă parte, este perfect adevărat. Prin urmare, la Cotroceni se dorește ca Opoziția să fie percepță ca parte integrantă a puterii politice, cu participarea la o autoritate unică. Imaginea dorită ar fi aceea a unui grup de oameni, care, în ciuda opinioilor diferite, conlucră pentru realizarea aceluiași scop de interes național. A existat un moment favorabil, acela al admiterii în Consiliul Europei. S-a vorbit mult atunci că de un eveniment fericit și de realizarea unui consens național. Momentul a fost speculat prin mesaje de simpatie mai mult sau mai puțin discrete adresate în particular PNTCD. Lucrările păreau că evoluează către o eră fericită, în care vechile tensiuni se atenuă și peisajul politic românesc amintea foarte puțin de primii doi ani de după Revoluție. Puterea, iată, dorea să intindă o mină Opoziției și să uite chiar de atîtea probe de neloyalitate cum au fost motiunile împotriva Guvernului. Pe un alt plan, s-a lucrat însă cu mai multă sau mai puțină insistență pentru a se credita ideea că Opoziția critică cu frivolitate, că nu are un program propriu. Primul-ministrul a afirmat cu toate prilejurile că nu se poate scoate țara din criză cu fraze goale și demagogie, și dacă Opoziția își se refuză calitatea de a putea guverna, președintele i-a găsit un rol, în concepția sa nu mai puțin onorabil, acela de a participa, prin consens, la efortul comun. Dacă Puterea resimte permanent pericolul de a fi uzurpată, Opoziția, la rîndul ei, simte acum că se află într-un mare pericol. Participarea la consens îi anulează alternativa, dar nu atât ca program, cit ca imagine publică. Pentru președintele Iliescu, festivitățile închinat Unirii de la 1 Decembrie erau un excelent prilej de a prinde Opoziția în cercul unui nou consens. La Alba Iulia ar fi urcat la aceeași tribună Ion Iliescu și Corneliu Coposu, Cornelius Vadim Tudor și Nicolae Manolescu, Marțian Dan și Dinu Patriciu, Ilie Verdet și Constantin Tîcu Dumitrescu, stringîndu-și cu toții mîinile în față unei mulțimi solidare și entuziaște. Și, culmea culmilor, Petre Roman, ștergind cu buretele și episodul 1 Decembrie 1990, și proaspăta audiere din cabinetul șefului cercetărilor penale din Parchetul General. Nu comentăm grotescul unei astfel de adunări reunite în numele consensului și reconciliierii naționale. Și totuși, această reunire ar fi fost posibilă cu o condiție: Opoziția, participând alături de Putere la festivitate, făcea un compromis. Președintele Iliescu ar fi trebuit să facă un altul. Participarea Regelui Mihai ar fi înnobilit adunarea. Îmbrățișarea publică a unor oameni care pînă în ajun și-au administrat loviturile cele mai dure ar fi dobîndit onorabilitate numai sub patronajul unei personalități aflate deasupra discordiilor din țară. În realitate, participarea Regelui Mihai la festivitatea de la Alba Iulia era din capul locului o utopie. O utopie de care însă Opoziția avea nevoie. Consensul devinea o formă riscantă de abdicare, dar nu neapărat de la ideea monarhiei, care nu s-a dovedit pînă în prezent prea productivă, ci de la statul de forță politică alternativă. În situația în care mișcările sindicale au dobîndit o nouă ampliere, concordia politică ar fi trecut drept un pact codom și oportunist. Iar urmarea probabilă, un guvern de uniune națională, ar fi părut dovada de nedezmință a unei coaliții împotriva poporului. Revolta Opoziției împotriva consensului îi conservă alternativa.

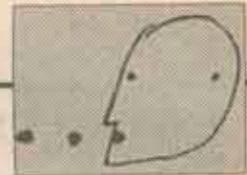
Președintele Iliescu a încercat mereu în ultimul timp să-i convingă pe interlocutorii săi, și cu deosebire opinia publică, că toate litigiile de pînă acum pot fi rezolvate prin negocieri. Opoziția avea nevoie să demonstreze că acest lucru nu este posibil. Președintele Iliescu a eşuat în dorința sa de a convinge că istoria nu este tragică și că în orice situație există puțină acomodării.



CONSENS

Perjo





Ca președinte, nu mai aparțin nici unui partid

Jean-Claude Buhler-Solal: D-le președinte, la aproape patru ani după Revoluția care a dus la prăbușirea dictaturii Ceaușescu, care sunt principalele greutăți cu care se confruntă țara dvs.?

Ion Iliescu: În ansamblu, traversăm un an greu, dominat de problemele economice. Pe plan politic am cunoscut o perioadă de tensiuni datorată schimbărilor adinții care au răsturnat întregul cadru al vieții noastre politice. De acum înainte trăim într-un stat de drept, care are o Constituție modernă și democratică. În 1990 și în 1992 au avut loc alegeri generale, dar care nu au soluționat toate problemele. În România sunt 200 de partide politice declarate oficial. Dintre aceste 200, 90 au participat la ultimele alegeri legislative, dar numai 11 sunt reprezentate în Parlament. Selectia s-a operat de la sine, prin vot. Asistăm totuși la niște regrupări ideologice care poate vor contribui la stabilirea echilibrului tinerei noastre democrații.

Aveți o majoritate importantă în Parlament?

Nu, Guvernul e în minoritate. Alegerile nu au permis detașarea unui partid dominant. De asemenea, nu a fost posibilă crearea unei coaliții majoritare. Propunem totuși formarea unui guvern de uniune națională pentru că, datorită greutăților prin care treceam, această soluție mi se părea cea mai bună și cea mai logică. Sau, în lipsa aprobării acestei propunerii, mă gândesc la elaborarea unei platforme comune, însă a trebuit să se renunțe și la acest proiect. Am rămas deci la un "gentleman's agreement", în speranță că partidele Opoziției vor adopta o atitudine construcțivă. Am fost acuzat de a fi vrut să lichidez Opoziția, încercând să o asociez activităților Guvernului. Acest lucru e fals; cu atât mai mult cu cit, potrivit Constituției, ca președinte, nu mai aparțin nici unui partid.

Cu toate acestea, președintele numește primul-ministrul...

... îl propune...

...iar primul-ministrul aparține partidului dvs. sau, dacă preferă, fostului dvs. partid...

Exact, dar el ar putea foarte bine să vină dintr-o formă de înțelegere între forțele politice existente. Să se constituie un guvern de uniune națională mi se pare foarte reduse în măsură în care – cum v-am spus deja – nimeni nu vrea să riste exercitind puterea. Este deci probabil că vom păstra un guvern minoritar care va căuta sprijin exterior ori de cine ori va fi necesar pentru ca o lege sau altă să fie votată în Parlament.

Mențineți oferă dvs. de alianță?

Rămân deschis oricărui propunere pentru orice platformă de înțelegere între forțele politice existente. Să se constituie un guvern de uniune națională mi se pare foarte reduse în măsură în care – cum v-am spus deja – nimeni nu vrea să riste exercitind puterea. Este deci probabil că vom păstra un guvern minoritar care va căuta sprijin exterior ori de cine ori va fi necesar pentru ca o lege sau altă să fie votată în Parlament.

Care este principalul dvs. adversar în Parlament?

Nu am adversari.

Să primul-ministru?

Guvernul trebuie să facă față opoziției a 6 sau 7 grupuri: Partidul Democrat al fostului prim-ministrul Petre Roman, care reprezintă opoziția cea mai puternică; Partidul Național Tărănesc Creștin Democrat; o fracțiune a Partidului Liberal; Partidul Alianței Civice; UDMR; un partid ecologist și unul social-democrat. Dar în sinul social-democraților există mai multe tendințe și chiar partidul care a format guvernul își revendică apartenența la aceeași mișcare.

Guvernul este uneori acuzat că se sprijină pe formațiunile extremiste. Acest lucru nu vă deranjează?

Noțiunea de extremism este foarte relativă. Putem găsi extremiști pe tot, la stînga sau la dreapta. Există un extremism naționalist român, tot așa cum există un extremism naționalist maghiar. Perioadele de criză economică și socială au fost totdeauna

Umbrele

Interviu cu Ion Iliescu

Alegerile prezidențiale și legislative din toamna anului 1992 l-au reconfirmat pe Ion Iliescu în funcția de președinte, iar partidul său, Frontul Democrat al Salvării Naționale (FDSN), ieșit pe primul loc, a fost chemat să formeze guvern.

Totuși, noua situație era departe de valul seismic din mai 1990, care adusese Frontului Salvării Naționale (FSN) majoritatea absolută în cele două Camere. De data aceasta, FDSN nu și-a putut asigura majoritatea decit cu prețul unei alianțe condiționate cu partidele ultranaționaliste, extremiste sau nostalgice ale comunismului: Partidul Unității Naționale Române (PUNR), Partidul România Mare (PRM) și Partidul Socialist al Muncii (PSM). Astfel, majoritatea guvernamentală, strinsă în jurul FDSN – devenit după conferința națională din iulie 1993 Partidul Democrației Sociale din România (PDSR) –, ajunge să reunească circa 260 parlamentari din 484. În Guvernul Nicolae Văcăroiu nu există nici un membru din cele trei formațiuni în discuție, ci doar simpatizanți, printre care ministrul de Interne și cel al Invățământului. Anumiți miniștri provin direct din rândurile înaltei nomenclaturi: cel al Sănătății, Iulian Mincu, nu este altul decit părintele "programului alimentației științifice" (amintiți-vă penuria instituționalizată de Nicolae Ceaușescu). Să fi fost un semn al posibilităților limitate de a alege ale președintelui sau un semn al strîngerii rândurilor "vechiilor gărzii"? În orice caz, în România se vorbește de o "restaurație", nu chiar a comunitismului, dar în orice caz a comuniștilor. De altfel, încă de la instalarea sa, noul guvern a făcut epurări în administrația centrală și locală în

favoarea fidelilor FDSN și a partidelor extremești. Este evident – și într-o măsură mai mare decit pentru guvernele care s-au succedat după decembrie 1989 – că echipa aflată acum la putere este dominată de fostele elite comuniști. Ele constituie o veritabilă mafie, dornică înainte de toate să-și salveze privilegiile și să-și asigure controlul asupra treburilor publice. Acest lucru explică jumătățile de măsură luate și care întiază la nesfirsit demararea reformei structurale a economiei. Ca efect al acestui imobilism, la sfîrșitul lui iulie 1993, FMI decidea suspendarea acordării de credite pentru România. Situația economică este alarmantă. Potrivit estimărilor OCDE pentru 1993 și 1994, în ceea ce privește PIB, România se află în coada plutonului statelor din Europa centrală și orientală (cu excepția ex-URSS și a Serbiei), iar PIB pentru România este în descreștere, în timp ce pentru celelalte țări, în 1994, se prevăd rezultate pozitive. Analizele economiștilor români sunt și mai sumbre: ele prevăd o inflație de aproape 500% pentru 1993 față de 165%, cît prevăzuse OCDE. Pe plan social, această degradare economică atrage consecințe catastrofale: 48% dintre români dispun de un venit care nu le permite să trăiască decent (potrivit criteriilor reținute, pe baza datelor oficiale, de Institutul de Cercetare a Calității Vieții). Somațul afectează deja 1 milion de persoane (10% din populația activă), în timp ce reforma structurală a industriei nu a demarat încă.

Neîncrederea provocată de evoluția politică și de situația economică și socială a sporit izolarea țării pe plan internațional. Deși Con-

prielnice aparțin forțelor radicale. Un partid nu poate fi considerat în bloc ca extremist doar pentru că unii din membrii lui sunt extremiști. De exemplu, primarul Clujului, dl. Funar, este poate un personaj controversat, dar partidul lui adună mulți moderati.

Dacă înțeleg bine, nu există deci tendințe fasciste care sprijină Guvernul...

Absolut. Dar nu este mai puțin adevarat că anumite grupuri își propun în mod deschis să reinnoiască ideologia fascistă de dinainte de război și să reabilitzeze tenorii fascismului românesc.

Aceste devieri nu vă incomodează?

Ba da, sigur că da, dar aceste grupuri nu fac parte din Parlament, și cu atât mai puțin din Guvern. Dimpotrivă, ei se opun intregului regim.

Petre Roman nu avea nici o experiență politică, pentru că înainte de a deveni prim-ministrul nu condusese niciodată un grup mai mare de 10 persoane

Ce înseamnă – după dvs. – transformarea FSN-ului lui Petre Roman în partid democrat?

Este o nouă denumire. De la aripa stângă a centrului, Petre Roman a alunecat spre aripa dreaptă a centrului.

Dezacordurile dvs. cu Petre Roman sunt doar personale sau de ordin ideologic?

Nu am avut niciodată undezacord personal cu el. Însă este un om orgolios și vanitos. La început l-am ajutat mult, pentru că nu avea nici o experiență politică. Gindii-vă că, înainte de a deveni prim-ministrul, nu condusese niciodată un grup de mai mult de 10 persoane! Dacă ar fi dat doavă de mai multă modestie și decentă ar fi putut învăța și ar fi putut trage folos din experiența altuia; dimpotrivă, a arătat că nu avea statutul unui om politic responsabil.

Chiar n-ai fi putut să vă înțelegeți cu cineva ca Petre Roman?

Cu el, sigur că nu! Este un om încă tânăr, deștept, dinamic; nu-i lipsesc calitățile. Din nefericire, caracterul lui îl servește prost. Știu însă că în partidul lui se găsesc foarte mulți oameni respectabili.

Opoziția v-a reproșat faptul că ați fi inspirat – cu ajutorul Securității – manifestările minorilor organizate la București în iunie 1990 și septembrie 1991. Discuțiile în jurul acestui subiect s-au înținut?

Aceste afirmații nu corespund realității. La acea epocă, în 1990, viața politică a țării se limita la manifestații și ciocniri de stradă. Nimici nu puteau să manipuleze aceste mișcări. S-a spus că Iliescu a fost cel care a mobilizat minorii pentru a-i aduce la București. Mi-a acordat foarte multă putere de către cei care au putut găsi că eu eram în măsură să imping la acțiune asemenea forțe sociale! Din fericire, de atunci s-au realizat mari progrese, iar aceste dispute s-au deplasat într-un cadru mai civilizat, în Parlament și în preșa. Limba și înțelegerea virulentă, dar lucrurile evoluează. În realitate, minorii au venit la București pentru a apăra noile instituții alese de popor și care deveniseră atunci ținta a numeroase atacuri violente.

România este singura țară fost-comunistă care a desființat și refăcut în totalitate serviciul ei de informații

Fostii șefi ai Securității nu continuă să aibă o mare autoritate în noile servicii de securitate?

România este singura țară fost-comunistă care a desființat și refăcut în totalitate serviciul ei de informații.

Democrația și-a luat deci avintul...

Problema nu mai este aici. În momentul de față, cele mai mari greutăți sunt cele legate de problemele economice. Tranziția către o economie de piață are o desfașurare mai lungă și mai complexă decit democratizarea. În politică se poate înainta repede într-un timp destul de scurt. Economia însă nu admite întârzieri, sau dacă ele se produc, se nasc greutăți foarte mari. De pildă, privatizarea s-a lansat la începutul anilor '90. Dar cind capitalurile interne lipsesc, ce e de făcut? Uitați-vă la Germania, căreia îi vine greu să integreze economia ex-RDG-ului, și asta în ciuda miliardelor de mărci injectate. Cum vreți ca România să iașă la liman, cind resursele ei financiare sunt inexistente, cind producția ei industrială a scăzut cu 50% în raport cu cea din 1989 și cind investițiile străine rămân foarte slabe? La toate acestea se adaugă o conjunctură internațională defavorabilă, schimbările fundamentale intervenite la vecinii noștri și criza din fosta Iugoslavie.

Ce spun principalii indicatori economici?

Aveam un milion de someri, adică aproape 10% din salarii; o inflație de 10% pe lună; în ceea ce privește exporturile, ele nu mai reprezintă decit o treime din valoarea pe care o aveau în 1989, iar importurile au crescut. Consecința este că balanța comercială a devenit negativă, înainte ea fiind excedentară. Este adevarat că acest excedent era destul de artificial. Pentru a face să dispară datoria externă, Ceaușescu reduse foarte mult importurile, inclusiv cele legate de tehnologie, cu toate că ele erau indispensabile modernizării anumitor ramuri ale industriei. Acum, datoria noastră referitoare la creditele curente se ridică la aproape 3 miliarde de dolari. Această sumă poate să pară foarte mare. Dar dacă o comparăți cu performanțele Ungariei sau ale Poloniei (care etalează fiecare peste 20 miliarde și 40 miliarde datorie externă) nu este enormă.

După părerea dvs., economia românească a ajuns la limită?

Sper că 1993 va marca începutul unui nou avint. Am întocmit o strategie națională pentru o reformă economică care trebuie să ne servească drept tranziție către o economie de piață. Încurajăți de o ușoară reluare a activităților în industrie în primul semestru, sperăm să putem opri declinul și să dăm un nou avint producției prin întreg ansamblul de măsuri privind restrukturarea și privatizarea. În ceea ce privește agricultura, după doi ani foarte grei, încep să se manifeste unele semne pozitive. Azi, în România, sunt 5 milioane și jumătate de noi proprietari pe 9 milioane de hectare. Această fărămitare a pământului nu este favorabilă producției, dar ea este consecința amintirilor proaste lăsate de o politică de intervenție brutală

trecutului

(După POLITIQUE INTERNATIONALE, nr. 61/toamna 1993)

siliul European a acceptat aderarea României (septembrie 1993), iar SUA i-au acordat clauza națiunii celei mai favorizate, creditele și capitalurile străine se lasă încă așteptate. Se impune deci o schimbare a direcției politice.

Alegerile legislative din septembrie 1992 au schimbat profund datele politice: în 1990, Opoziția nu avea în Camera Deputaților decât 80 de locuri din 396 și 23 de locuri din 118 în Senat; astăzi, Opoziția reunește în total 216 parlamentari din 484, adică 46,5% din locuri. Apropierea de la sfîrșitul campaniei electorale între Convenția Democrată (CD, 155 locuri) și FSN-ul lui Petre Roman, rebotezat Partidul Democrat (PD-FSN, 61 locuri), se confirmă. La 17 iunie 1993, partidele din CD și PD (FSN) au semnat un pact de guvernare. Prin acest document se face cunoscută voința acestor formațiuni de a-și asuma împreună puterea, dezmințind astfel acuzațiile potrivit căror ele n-ar căuta decât să se instaleze într-o poziție confortabilă, fără riscuri, a unei opozitii critice.

Sprinjul condiționat al celor trei partide extremiste pentru Guvernul minoritar PDSR (ex-FDSN) se vădește a fi din ce în ce mai incompatibil. La începutul lui septembrie 1993, PUNR a decis să lege sprinjul său de obținerea a patru portofolii ministeriale. Negocierile în curs între PDSR și PUNR vor trena, fără îndoială, cu atât mai mult cu cît celelalte două partide mai mici, PRM și PSM, vor fi în curând tentate să formuleze pretenții similare.

a statului în viața cooperativelor. Astăzi, țărani regăsesc gustul muncii în comun și cred că, peste un an sau doi, normalizarea structurilor agricole se va încheia. Pentru noi, această transformare este esențială, căci agricultura reprezintă o prioritate. România este – după Franța – țara cea mai potrivită pentru dezvoltarea unei agriculturi moderne și rentabile.

Situată alimentară a populației s-a ameliorat, cu toate că prețurile rămân încă ridicate

Situată alimentară a populației s-a ameliorat?

Da, cu toate că prețurile rămân încă ridicate. Oricum, nu mai avem de îndurat lipsurile din 1989, cind produsele alimentare dispăruseră de pe piata internă pentru a fi exportate. În prezent, România e bine aprovizionată. Singurele probleme grele rămân distribuirea și inflația.

Va trebui ca români să mai strângă mult timp curea?

Recunosc că nu este ușor de trăit. Încă din 1989, atunci cind economia românească traversa o criză profundă, politica exporturilor fortate dusă de Ceaușescu a dus la sacrificarea populației. După căderea sistemului totalitar, români au sperat că schimbarea de regim va duce la o ameliorare imediată a condițiilor lor de viață. Or, nivelul de trai a scăzut și mai mult, puterea de cumpărare nu reprezintă decât 60-65% din ceea ce însemna în 1989. Libertatea este dreptul de a exprima fără nici o piedică. Dar atunci cind nu găsești de lucru, cind nu ai bani și cind prețurile cresc excesiv, cum să nu fi nemulțumit? Noi trebuie să ţinem seamă de aceste realități și să le discutăm în mod deschis.

Există riscul unei explozii sociale?

Possible. Dar nu putem face nimic: degradarea situației ține de condiții obiective create de noua situație internă și de conjunctura internațională. Simtem obligații să ne adaptăm.

După agitația provocată de liberalizarea prețurilor, ati ajuns să stabilizați situația?

Guvernul a angajat negocieri publice cu sindicate, fiind semnat un acord. Actualmente, tratative se desfășoară în fiecare întreprindere, în fiecare sector de activitate. Ici-colo se întimplă să apară blocări, ca cel cu sindicatul căilor ferate, ale cărui revendicări int'rerealiste.

Ce măsuri ati luat după ce mai mulți miniștri au fost acuzați de corupție?

Am analizat acuzațiile, dar, aparent, ele nu se înțemeiază pe probe serioase.

Deci, nu există corupție în România...

Nu astăzi am vrut să spun. Dimpotrivă, ea este foarte răspindită. Înainte exista o corupție legată de putere. Orică putere corupe, iar puterea totalitară cu atât mai mult. Astăzi apar noi forme de corupție, legate de procesul de tranziție către o economie de piată, forme care sunt favorizate de absența reglementărilor și de slabiciunea instituțiilor publice. Fenomenul a căpătat proporții ingrijorătoare chiar și în cadrul aparatului de stat. Dar să revenim la acuzațiile formulate împotriva cutărei sau cutărei persoane – nimic n-a fost probat. În ceea ce mă privește, eu am cerut să se ia cele mai severe măsuri, astfel incit să se pună capăt corupției sub toate aspectele. Sunt două modalități

Atacat în propria sa tabără, Ion Iliescu își vede restrinsă libertatea de acțiune. Mai devreme sau mai tîrziu, el va trebui să se decidă: să deschidă sau nu Guvernul ultranationaliștilor și extremiștilor. O decizie încărcată de consecințe care ar putea provoca creșterea tensiunilor interne în interior și accentuarea izolării țării în exterior. În prezent, președintele nu se mai poate ascunde în spatele refuzului Opoziției de a lua parte la conducere. După semnarea pactului de guvernare și în fața agravării situației economice și sociale, liderii Opoziției au adus la cunoștință că sunt gata să accepte formarea unui guvern de coalitie cu PDSR, respingind însă formula propusă de Ion Iliescu, cea a guvernului de uniune națională, întrucât ei refuză să colaboreze cu extremiști.

Dacă Opoziția actuală reușește să-și pastreze unitatea, ea ar putea, în principiu, în virtutea celor 46,5% locuri în Parlament, să impună vederile sale PDSR-ului, care nu deține decât 34%. Numai că, la rîndul său, PDSR ar putea să mizeze pe diviziile care nu vor întîrzi să apară în rîndurile coalitiei CD-PD (FSN). Precaritatea unei construcții întemeiate pe această formulă este evidentă. Ea nu poate decât să ducă, mai devreme sau mai tîrziu, la alegeri anticipate. Este prețul ce trebuie plătit pentru evitarea dezastrelui. Cît despre Ion Iliescu, el are de ales – dar este el cu adevărat stăpîn al deciziei sale? – între a înfrunta coabitarea cu Opoziția sau a se limita la rolul perimat de președinte al unei perestroika fără obiect...

MIHNEA BERINDEI

de a lupta împotriva acestui flagel: promovarea activă a reformei economice și a privatizării și întărirea autorității organismelor de control.

Ce reprezintă recenta polemică în jurul "certificatelor de revoluționar"? Nu cumva asistăm la formarea unei noi nomenclaturi formate din așa-zisii revoluționari, la fel cum s-a întîmplat în perioada comunistă și, mai înainte, în timpul regimului fascist al lui Antonescu?

Nu sunt aceleasi persoane. Cei de acum sunt oameni simpli care nu cerut certificatele pentru a obține anumite privilegii. Uneori, acești oameni nu au de lucru și au greutăți. De altfel, Parlamentul a votat o lege prin care sunt ajutați.

Recunoscindu-se aceste privilegii, nu riscă să creați o societate cu mai multe viteze?

Dar aceasta nu este cu adevărat o problemă. Este vorba doar de cîteva mii de persoane.

Este adevărat că aceste certificate se negociază între 1.000 și 2.000 de dolari bucata?

Poate. De asemenea, unii și-au putut procura certificatele datorită relațiilor lor personale cu asociațiile de revoluționari. În orice caz, nu asta este afacerea de corupție cea mai gravă; este una printre altele.

Ne-am dotat cu una dintre cele mai liberale legiștării pentru a asigura garanții investitorilor străini

La ora actuală sunt reunite condițiile care să ofere un minimum de garanții investitorilor străini?

Cu siguranță. În acest sens ne-am dotat cu una dintre cele mai liberale legiștări. În paralel, ne-am gîndit să amenajăm zone scutite de impozite pe țărîm Mării Negre și al Dunării. Dincolo de exonerările fiscale, aceste zone oferă tot soiul de facilități oamenilor de afaceri străini. Primele rezultate sunt incurajatoare – s-au înfișat aproape 30.000 de joint-ventures –, dar creșterea capitalului străin angajat rămîne relativ modestă: aproximativ un miliard de dolari.

Care sunt astăzi principaliii dumneavoastră parteneri comerciali?

Germania, Franța, Italia, apoi Marea Britanie, Tările de Jos, Statele Unite...

În ce stadiu se află candidatura României pentru CEE?

Am semnat în acest an un acord de asociere, ceea ce înseamnă că suntem pe drumul cel bun.

In raport cu Polonia sau Ungaria, nu vă temeți că sunteți tratați ca un candidat de mină a două?

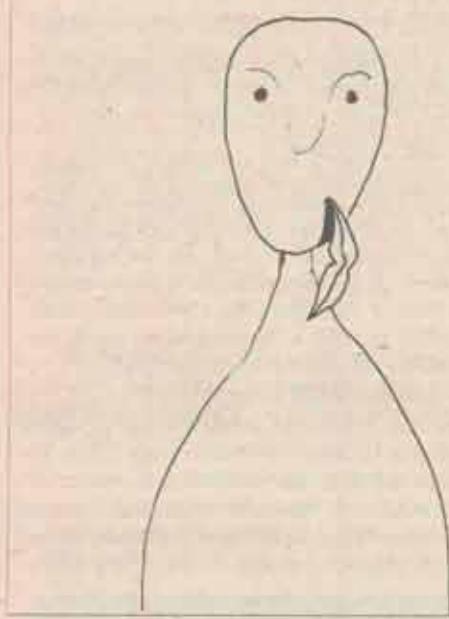
După părerea mea, în acest caz, mai curind situația generală a economiei europene alimentează rezervele mentale în privința noilor parteneri. Întreprinderile și investitorii occidentali au tendința de a considera țările din Est ca pe niște piețe pe care trebuie să le cucerească și nu ca pe niște parteneri cu drepturi egale. Va fi necesară o schimbare de opinie...

Acordul prevede cote de export...

Exact. Cotele au fost fixate pentru produsele siderurgice, agro-alimentare și textile. Se vorbește de liber schimb, dar, în același timp, și se impun restricții și te clocnești de o politică protecționistă...

Cum evaluați situația frontierelor dvs. (în special în Balcani și cea cu ex-Iugoslavia)?

Trebue să ne situăm într-un context european mai



Perjo

cuprinzător. Într-o parte, în Vest, tendință de integrare economică și politică. De cealaltă parte, în Est, asistăm la o evoluție inversă: popoarele caută să se definească pornind de la criteriile naționale, ceea ce duce la o explozie de state federale. În această situație, trebuie să vedem, fără îndoială, reacția la o lungă perioadă de uniformizare, de dirijism centralizat și de sistem rigid. Dar mentalitățile pot să se schimbe.

Am fost întotdeauna un democrat

Războiul din Bosnia-Herțegovina constituie o amenințare pentru celelalte țări balcanice?

Nu cred. Nimeni nu are interesul. Mijloacele militare și-au demonstrat ineficacitatea: ele n-au facut decât să agraveze tensiunile și să întărească curentele cele mai extremiste. Nu este cea mai bună modalitate de a rezolva conflictele. Mult mai important ar fi de a căuta soluțiile politice și pacifice pentru toate conflictele latente din regiune.

Embargoul între România și Serbia este respectat în totalitate?

Da, cu toate inconvenientele care decurg pentru noi.

Aveți cifre?

La sfîrșitul lui iunie am evaluat pierderile suferite de economia română de la începutul embargoului la 7 miliarde de dolari.

Transilvania găzduiește o importanță comunitate maghiară. Nu vă temeți că acolo s-ar putea petrece ceva după scenariul iugoslov?

Acest lucru nu este posibil. Maghiarii, care constituie minoritatea națională cea mai numeroasă, reprezintă 1,7 milioane de persoane, adică 7% din populația țării, care e de 23 milioane de locuitori. România nu este un stat multinnațional, este un stat care cuprinde minorități. Nu este cazul tuturor țărilor din Europa? Noi am garantat un anumit număr de drepturi de care minoritățile din altă parte nu beneficiază întotdeauna. Minoritățile sunt reprezentate în Parlament, în toate consiliile locale, au școli unde se vorbește limba maternă, zile, teatre, instituții culturale, stații de radio și televiziune. În ceea ce privește relațiile noastre cu Budapesta, trebuie să spun că ele nu răspund ideii pe care mi-am facut-o despre relațiile între state. Cind un prim-ministru pretinde că el este primul-ministru al tuturor maghiarilor, nu doar al celor care trăiesc în Ungaria, ci și al celor care trăiesc în alte părți, cum să interpretezi aceste afirmații paternaliste dacă nu ca o ingerință în treburile interne? Si noi avem români care trăiesc în exterior: o treime dintre români trăiesc în afara granițelor noastre, ca și treimea de maghiari care trăiesc în afara granițelor maghiare. Dar noi nu pretendem pentru ei să le dirijăm viața și comportamentul. Găsim că ei trebuie să-și arate loialitatea față de statul care îi găzduiește. Poate că vom ajunge astfel să facem din minoritățile naționale o trăsătură de unire între țările vecine. Dacă nu, minoritățile nu vor constitui decât o sursă de tensiuni reciproce.

Mai suferă România de pe urma sechelor din perioada Ceaușescu sau lucrurile au fost definitiv uitate?

Un asemenea tip de experiență lasă întotdeauna urme în sufletul oamenilor. Într-o economie centralizată, toată lumea este obisnuită să execute hotărîrile care vin de sus. De acum înainte, fiecare trebuie să-și asume responsabilitatea, să aibă curajul de a decide pentru el însuși și să răste. Este o veritabilă revoluție mentală!

Dar dumneavoastră își văd eliberat complet de urme pe care acea epocă le-ar fi putut lăsa asupra dumneavoastră?

Nu eu trebuie să răspund. Tot ceea ce vă pot spune este că întotdeauna eu am fost un democrat.

Traducere de RODICA PALADE, MANOLA BOGDAN și MARIANA VORONA

(Subtitlurile aparțin redacției)

MARTI 23 NOIEMBRIE

• Vizita ministrului portughez al Apărării

Joaquim Fernando Nogueira, ministrul Apărării și viceprim-ministrul Guvernului Portughez, aflat în fruntea unei delegații militare, efectuează o vizită în România, la invitația omologului său.

• PD (FSN) va fi prezent la Alba Iulia, dar nu în tribuna

Parlamentului. PD (FSN) va anunțat că vor participa la festivitățile de la Alba Iulia, de Ziua Națională, doar ca simpli cetățeni, nu în tribuna oficială.

• BNS cere demisia Guvernului

Într-un comunicat oficial, Blocul Național Sindical solicită demisia actualului guvern. Totodată, în 29 noiembrie anunță că va organiza, simultan, în București și în țară, un mare miting de protest. În același timp, Cartelul ALFA anunță un calendar al "luptei sindicale", iar CNSLR-Frăția negociază cu Executivul, refuzând însă variantele pentru salariul minim pe economie și pentru indicele de indexare a salariilor.

• PL-'93: "Existența UDMR nu se justifică"

"În opinia noastră, existența UDMR nu se justifică în acest moment. Iar integrarea componentelor cu diverse doctrine ale UDMR în partidele românești ar însemna o apărare mult mai eficientă a dreptului minorităților. Și, în același timp, ar lipsi și partidele extremeiste românești de obiectul muncii." (Dinu Patriciu)

MIERCI 24 NOIEMBRIE

• Alianță PAC-PD (FSN)-PNL

Într-o ședință comună, PAC, PD (FSN) și PNL anunță că au hotărât să constituie o alianță tripartită, ca "o cale pentru a veni în întâmpinarea revendicărilor interne ale confederațiilor sindicale". "Nu există suprapunere sau incompatibilitate între Convenția Democratică și ceea ce încercăm noi să gîndim", au arătat liderii noii alianțe. Totodată, cele trei partide "consideră de datoria lor să ofere o alternativă pentru ieșirea din impasul actual generat de un guvern incapabil".

• Opoziția nu va fi prezentă la Alba Iulia

Convenția Democratică a declarat că nu va participa oficial la Alba Iulia, intrucât președintele Ion Iliescu a refuzat o discuție aparte cu Opoziția despre prezența Regelui Mihai la festivitatea CDR va sărbători Ziua Națională la București.

• Legea sponsorizării – aprobată în Cameră

În Camera Deputaților a fost aprobată Legea sponsorizării cu 196 voturi pentru, 4 abțineri și 2 voturi împotriva.

• Banca Mondială la Cotroceni

Seful Misunii Băncii Mondiale la București, Arndt Hartmann, a fost primit la Cotroceni de președintele Iliescu. S-a abordat problema eliberării celei de-a doua tranșe a imprumutului de ajustare structurală, condiționat de încheierea memorandumului, a programului economic și a scrisori de intenție către FMI.

JOI 25 NOIEMBRIE

• Organizații PNL dezaproba hotărîrile liderilor proprii

La București a avut loc o conferință de presă susținută de președinții organizațiilor PNL ale sectoarelor 2, 3, 4 și 6 ale Capitalei în cadrul căreia s-a abordat problema recentei declarații de intenții semnată de PAC, PD (FSN) și PNL. Liderii PNL au reproșat conducerii superioare că nu au făcut cunoscută, în prealabil, intenția de a semna o astfel de înțelegere și au dezaprobat "apropierea de partidul d-lui Roman".

• Parlamentul a discutat doar despre Rege

Atât în Camera Deputaților cât și în Senat, activitatea legislativă obișnuită a fost înlocuită cu intervenții pe marginea dezacordului creat între Opoziție și Președintele (inclusiv PDSR) pe marginea neparticipării Regelui Mihai la festivitatea Zilei Naționale.

• Duel verbal Coposu-Iliescu

"Afirmația că eu nu să fi solicitat o întâlnire cu dl. președinte Iliescu nu are nici un temei real. Mie mi s-a comunicat din partea d-lui Gherman invitația de a discuta cu președintele Iliescu implicațiile legate de solicitarea Regelui Mihai de a participa la festivitatea de la Alba Iulia. Sigur că am acceptat, nu am acceptat însă oferta de a media între Guvern și Rege solicitarea exprimată de dl. Iliescu că Regele să-și amine sau să-și suspende dorința de a participa la festivitate. (...) Am spus că, într-adevăr, eu nu să fi mulțumit dacă să arăgăsi o soluție acceptată de Rege în legătură cu mesajul care l-a trimis." (Corneliu Coposu)

• Valoarea noilor indexări

Guvernul a hotărît cuantumurile indexărilor suplimentare ce se vor aplica începând cu data de 1 decembrie. Acestea sint de 5% în economie și de 6,5% în uni-

tăile bugetare. De asemenea, toate categoriile de pensii, precum și alocațiile pentru copii se vor indexa cu 6,5%. S-a stabilit ca salariul minim pe economie să fie de 45.000 lei.

• Rectificarea bugetului de stat pe 1993

În ședința Guvernului a fost aprobat proiectul Legii de rectificare a bugetului de stat pe anul 1993. Deficitul bugetar se menține la valoarea de 729,3 miliarde lei, în timp ce Produsul Intern Brut a ajuns la 20,455 miliarde lei. Pe primele 9 luni ale anului, declinul producției industriale a fost stopat, înregistrându-se un ritm mediu ascendent de 3% pe lună.

• Precizări ale Președintelui

"Este greu de înțeles că un om politic de talia d-lui Coposu nu mai are acum curajul de a recunoaște public poziția pe care a adoptat-o în cadrul întâlnirii cu șeful statului", a precizat purtătorul de cuvînt al Președintelui referindu-se la referendumul ocasionat de refuzul acordării vizei Regelui Mihai.

• Cartelul ALFA cere demisia Guvernului

Cartelul ALFA și Liga Studenților din România au organizat o conferință de presă comună în care s-a prezentat programul acțiunilor revendicative comune ce viziază schimbarea actualului guvern. ALFA a inițiat acțiunea de strîngere a 250.000 de semnături pentru declansarea unei greve generale.

VINERI 26 NOIEMBRIE

• Apel al Președintelui

Ca reacție la refuzul partidelor din CDR de a participa la festivitatea de la Alba Iulia, președintele Ion Iliescu a dat publicitatea unui Apel. În el se arată că în cadrul primei întâlniri de la Cotroceni pe tema sărbătorii zilei de 1 Decembrie s-a obținut "o încurajatoare unitate de idei și de intenții de la toți cei prezenti", dar că "între timp au intervenit elemente noi care au determinat anumite partide să renunțe la intenția lor declarată de a participa la actul reconciliierii, de a strînge mina ce li se intinde. Regret această evoluție care, indiferent de explicații, cu greu va putea fi înțeleasă". Indirect, Opoziția este acuzată de politicianism și de fugă de răspundere: "Populația țării suferă nedrepte privațuni și decepții pe care o mai sinceră conordonare între forțele politice din Parlament ar putea ajuta să le depășească. Ea vede și judecă poziția fiecărui condamnă obstructionismul, politicianismul miope și fugă de răspundere".

• Marin Sorescu a fost numit ministru al Culturii

La propunerea primului-ministrului Nicolae Văcăroiu, postul vacanță de ministru al Culturii a fost ocupat de scriitorul Marin Sorescu. Propunerea a fost validată în aceeași zi de președintele României.

• Oliviu Gherman sare în apărarea președintelui

La solicitarea sa, dl. Oliviu Gherman, președintele Senatului și președintele al PDSR, a apărut pe postul național de Televiziune, la emisiunea "Actualitate", pentru a susține afirmațiile președintelui Iliescu referitoare la întrevaderea acestuia cu dl. Cornelius Coposu. Liderul PDSR a susținut că, la respectiva întrevadere, dl. Coposu ar fi afirmat că vizita de 1 Decembrie a MS Regele Mihai I ar fi inopportună.

• Întâlnire BNS-CDR

Biroul Executiv al BNS a avut o întâlnire cu conducerea CDR din România la care s-a discutat, printre altele, formula politică de guvernare preconizată pentru viitorul imediat, principiile de elaborare și derulare a unui pact social și economic, programul partidelor din Convenție pentru iarna în curs, precum și programul general de reformă, garanții în vederea materializării acestui program.

• CNSLR alături de BNS și ALFA

Prințul un comunicat dat publicitatii, Confederația CNSLR-Frăția își exprimă solidaritatea cu "membrii de sindicat, își exprimă solidaritatea și cu acțiunile de luptă sindicală ale Confederației Cartel ALFA și BNS. În același timp, BNS, care anunță un program de revendicări salariale, a avut convorbiri cu PDSR.

• Noul Cod penal contravine legislației europene

La seminarul Uniunii Juriștilor, dl. Teodor Meleşcanu a făcut publică decizia României de a ratifica, în termen de 6 luni, Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Totodată, dl. Meleşcanu a declarat că "noile formulari ale Codului penal adoptate de Senat contravin spiritului legislației europene".

• Premierul este alături de mecanicii de locomotivă

La întâlnirea cu membrii Biroului Executiv al Federației Sindicatelor Libere și Independente ale Mecanicilor de Locomotivă, premierul Nicolae Văcăroiu s-a declarat de acord cu instaurarea legalității în relația dintre Ministerul Transporturilor, SNCFR și federațiile sindicale. Până la adoptarea unei hotărîri ju-

decătoarești definitive, liderii FSLIML care au contracte de muncă desfăcute rămân angajați ai SNCFR. Schimbarea de atitudine a Executivului denotă incercarea de împăciuire cu sindicatele, în perspectiva mișcărilor greviste anunțate.

SÂMBĂTĂ 27 NOIEMBRIE

• PD: "politica celor 5 D"

În cadrul Consiliului Național a consilierilor și primarii PD (FSN) a fost lansat conceptul politic al celor cinci D: democratizare, descentralizare, debirocratizare, dezcentralizare, demonopolizare. Acestea ar constitui minimele măsuri pentru buna funcționare a administrației locale.

DUMINICĂ 28 NOIEMBRIE

• România la TV 5

Cu ocazia Zilei Naționale a României, canalul de televiziune francez TV 5 a prezentat un program dedicat exclusiv țării noastre. Au fost difuzate un episod din "Memorialul Durerii" (de fapt un interviu cu Cornelius Coposu), un film artistic ("Polul Sud"), un documentar despre Brâncuși și un interviu cu președintele Ion Iliescu. Aceasta din urmă a mărturisit că în tinerețe a fost "impreunat pozitiv" de comunism, dar acum crede că, îmbătrinind, va trebui să "părăsească scenă" tocmai într-o perioadă socială interesantă.

• Comunicat al Asociațiilor revoluționare

Asociația "21 Decembrie" și Asociația Luptătorilor din Revoluția din Decembrie acuză pe președintele Ion Iliescu, actualul guvern și PDSR de criză politică, socială și economică "care a dus România în pragul dezastrului", de escaladarea violenței, corupției și asudurării adevărului din decembrie '89. În cazul nesoluționării acestor cereri, reprezentanții asociațiilor menționate consideră că singura alternativă este: "demisia președintelui României și retragerea forțelor democratice din Parlamentul României".

LUNI 29 NOIEMBRIE

• Mitig BNS și Cartel ALFA

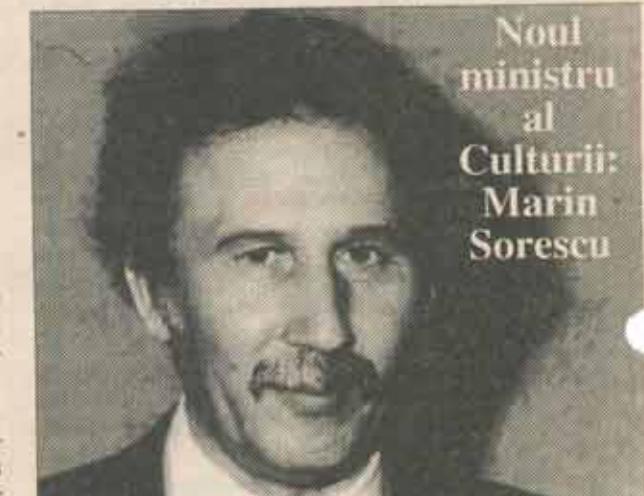
La București a avut loc mitingul organizat de BNS, la care a participat și Cartelul ALFA. După un marș pornit din cinci puncte ale Capitalei, cîteva zeci de mii de manifestanți s-au reunit în Piața Revoluției, unde au scandat lozinci antiprezidențiale și au cerut demisia Guvernului Văcăroiu. Concomitent, au avut loc mitinguri în 14 orașe din țară.

• FMI la București

A sosit în București delegația Fondului Monetar Internațional, care, timp de 10 zile, va purta discuții tehnice la Ministerul Finanțelor și Banca Națională pentru finalizarea memorandumului pe baza căruia va fi încheiat acordul de imprumut. FMI va analiza și programul prezentat de Guvern în vederea stimulării reformei.

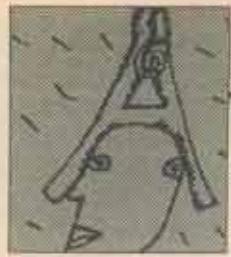
Pagina realizată de

RALUCA STROE-BRUMARIU,
MARIAN CHIRIAC și CRISTIAN LUPU



Ultima oră

Martă 30 noiembrie, Convenția Democratică a depus coroane de flori la Monumentul Eroului Necunoscut din Parcul Carol. Totodată, membri ai organizațiilor politice și civice din CDR au depus coroane la Cimitirul Eroilor Tineri, la busturile lui Iuliu Maniu și Ionel Brătianu și la Arcul de Triumf.



TIA SERBĂNESCU

Alba Iulia și cei 75 de ani

Visul președintelui Iliescu de a folosi cei 75 de ani de la Marea Unire de la Alba Iulia pentru a omologa un consens oficial – fie el și ocazional –, atât în jurul propriei persoane și al propriei politici cit și asupra aceleiași perceptii false a istoriei, s-a spulberat brusc, după ce părea să se afle la doi pași de împlinire. Uriașa mobilizare a forțelor pentru a realiza acel fast care ascunde atit de prost realitatea și pe vremea sărbătorilor lui Dej sau Ceaușescu nu părea dedicată atit aniversării istorice cit sărbătoririi triumfului de a supune Opoziția canoanelor unei festivități care pecluia renunțarea acesteia la orice pretensiune de a revendica aniversarea reîntregirii țării – și reîntregirea istoriei sale.

In substratul festivităților specifice regimurilor totalitare există întotdeauna un caracter demonstrativ în care se folosesc de pretextul lor pentru a afirma altceva. De obicei, ceva aflat în deficit. Timp de cîteva decenii, subreda motivație a dominației sovietice în țară a fost suplinită abundent prin fastuoasa sărbătoare a zilei de 23 august drept "ziua eliberării de către armata sovietică". Cind independentă – teleghidată – a lui Ceaușescu față de Moscova trebuia susținută cit mai convinsă, aceeași zi a devenit "ziua revoluției de eliberare națională, socială, antifascistă și antiimperialistă". Cind săracia era mai evidentă ca oricând, s-a inventat "sărbătoarea recoltei" care trebuia să etaleze belșugul reprezentat prin indecente (pe atunci) turnuri de legume și fructe. În fine, cind Ceaușescu tocmai trecea prin sanctiuniile internaționale, se scoateau din pămînt cîteva aniversări repede rotunjite care trebuiau să ilustreze atașamentul întregului popor față de cel tratat cu "îngrăditudine" în afară. Dl. Iliescu știe atit de bine acest regulament de manipulare a sărbătorilor incit să ar putea spune că abuzează de el. De data aceasta, după nenumărate sărbători în exces, putea fi intr-adevăr vorba de o sărbătoare adevarată, cu condiția ca Puterea să abandoneze măcar o dată "tendentismul" – care-i marchează întreaga ereditate festivistă. Din păcate, s-a văzut destul de repede că e vorba doar de perpetuarea ei. Cum s-au decis să serbeze Marea Unire cei care în 1990 s-au grăbit să semneze – singurii din țările din jur – tratatul de prietenie cu Uniunea Sovietică în care era și Basarabia și Bucovina noastră? Punându-să sub semnul fățăric al "reconcilierei" și al "consensului". Fățăric – pentru că, după cum s-a văzut de atîtea ori și după cum avea să se vadă prea repede și de această dată, prin "reconciliere" Puterea înțelege de fapt absolvirea comunismului și comuniștilor de orice vină. "Reconciliere" înseamnă, în cazul ei, finalul oricărora reproșuri. Înseamnă că s-au săturat să audă vorbe grele despre comunismul care a născut-o și crescut-o, înseamnă că n-are de gînd să mai suporte nici un fel de acuzații. În schimb, ea oferă un fel de "asigurare" contra violenței explicite și directe.

Un tîrg destul de păgubos pentru Opoziție, dar pe care ea nu putea să-l refuze fără a-și atrage acuzații de lipsă de patriotism. În fine, consensul atit de invocat înseamnă, tradus din limba de lemn a instituțiilor de lemn, "faceți ca noi, că așa e mai bine pentru toată lumea". E greu de spus dacă înțelegerea și "consensul" de acum două luni – la care se referă dl. Iliescu cu atîta regret –, de la debutul organizării festivității de la Alba Iulia, ar fi rezistat în condițiile în care avalanșa de demonstrații sindicale obligă moral Opoziția politică la o desolidarizare de un Guvern pe care ea însăși l-a dezavouit de atîtea ori. E aproape sigur că față de aceste ample expresii populare de o atit de fățășă dezaprobație a Puterii, prezența Opoziției devine încompatibilă cu pridvorul comun al impăciuitorismului festival. Dar aceste incertitudini, eventualități și presupuneri au fost repede spulberate fără să lase în urmă nici măcar un semnal de celebrei "reconcilierei", dovedind, dimpotrivă, că demagogie conținea și că de "neîntreagă" era propunerea avansată atit de mieros de reprezentanții Puterii. Pentru că o reconciliere adevarată presupunea în chip obligatoriu o reconciliere și cu istoria. Cu insuși evenimentul istoric aniversat. Or, cit de adevarată devenea o reconciliere din care era exclus din capul locului reprezentantul legitim al celor care, aflat în fruntea țării în momentul Marii Uniri și care au contribuit la realizarea ei, nu era invitat la sărbătorirea strămoșilor săi? Faptul că Regele Mihai nu figura pe lista invitărilor punea, din start, "reconcilierea" într-o lumină atit de strîmbă incit propunerea de "consens" devenea de fapt o propunere de compromis. Se cerea de fapt, sub presiunea consensului, partidelor de opozitie să accepte istoria comunismului din care filele privind rolul monarhiei fie au fost rupte, fie au fost inscrise cu o cerneală atit de otrăvită incit le-au făcut de necunoscut. De altfel, nu era singura falsificare. Întreaga istoriografie practicată în regimul comunist s-a străduit să pună în bagajul partidului aproape toate evenimentele importante, incit mai era puțin și dacă deveneau și ei, în spiritul protocronismului atotbiruitor, un fel de anticipație a acestora. Nu ajunsese Ceaușescu să se refere la popoarele migratoare cu formula "oamenii muncii din valurile migratoare"? Nu circula anecdota potrivit căreia revoluționarii lui Tudor Vladimirescu din 1821 celebrău o sută de ani pînă la înființarea partidului comunist?

Li se cerea, aşadar, acestor partide să devină părță la insușirea aniversării de către cei care și insușiseră și Revoluția din Decembrie '89 acceptînd o istorie de partid. A intervenit însă în acest tîrg penibil un moment care ar fi putut să răscumpere onoarea festivității și s-o redea sieși: mesajul prin care Regele Mihai a preluat inițiativa și și-a arătat dorința de a participa la aniversare "ca un român care nu doresc să conteste ordinea constituțională". Era un prilej unic pentru dl. Iliescu și pentru anturajul său politic de a dovedi că doresc intr-adevăr reconcilierea. Cum ar fi procedat în acest caz un politician de anvergură? Ar fi preluat propunerea Regelui "din mers" și ar fi formulat răspunsul de acceptare sub forma unei invitații. Ar fi rostit un mesaj de bun venit la Alba Iulia, evocînd meritele Familiei Regale. Si ar fi încheiat cerîndu-i scuze Regelui Mihai pentru nedreptatea la care a fost supus timp de atîtea decenii. Un dialog la TV în care istorici de toate orientările să-i pună întrebări Regelui ar fi fost mai mult decît necesar – aproape obligatoriu. E de-a dreptul strînu să constată că, deși se afirmă atit de des și de sfărător dorința de adevară și dragostea față de istorie, singurul martor implicat în evenimentele istorice de anvergura celui de-al doilea război mondial și ținut departe de țară. În condițiile în care toți ceilalți participanți au dispărut – Stalin, Roosevelt, Churchill, Hitler, Hirohito, Mussolini – șansa istoriei noastre de a beneficia de mărturia Regelui Mihai e tratată cu un dispreț în care nu începe nici un fel de urmă de morală. Dl. Iliescu ar fi putut repara aceste stalinisme cerîndu-și scuze pentru ele, făcînd astfel nu numai un gest de "minima morală", dar și un gest intelectual. Fără îndoială că o asemenea comportare ar fi dovedit nu numai inteligență și bună-credință, ci ar fi constituit cea mai clară delimitare a președintelui și a Puterii din România față de totalitarismul comunist. Celor care le-ar fi ars gura să strige "Jos Iliescu" mai mult ca sigur că le-ar fi înghetat lozinca pe buze de surpriză. Am fi asistat astfel la un început de normalitate. Numai că o asemenea ipoteză era pe cît de firească, tot pe atit de irealizabilă, și acest lucru măsoară cu exactitate pînă unde s-a ajuns cu perpetuarea nefirescului în societatea românească. Pentru că reacția Puterii la inofensivul mesaj al Regelui a fost nu numai disproportională, dar și-a permis să incalce toate regulile juridice interne și internaționale. Sub un pretext cusut cu atîă albă – faptul că pe pașaport scria Majestatea Sa Regele Mihai al României – s-a refuzat viza de intrare. Ce-ar fi putut face, oare, Regele pentru a fi pe placul exigențelor autorității române, atit de "democratice" incit să stilcesc cu obstinație și numele și faptele și-i refuză cetățenia la care n-a renunțat niciodată? Să-și schimbe numele? Să-și facă un pașaport nou pe care să scrie "un simplu cetățean" – așa cum i-ar plăcea d-lui Iliescu? Pină la urmă însă s-a vădit că adevaratul motiv era al "liniștii" și "ordinii". Puterea n-avea nici cel mai mic chef să revină nici asupra istoriei comuniste, nici asupra abuzurilor comise de guvernul stalinist Petru Groza, și nici să procedeze într-adevăr la o reconciliere națională. Ea nu dorește reconcilierea decit în sensul în care aceasta o avantajează; să i se abolve toate păcatele anterioare, prezente și – cu anticipație – și cele viitoare. Față de această flagrantă și cinică încălcare a drepturilor omului, toate partidele care se consideră democratice s-au simțit obligate să reacționeze anunțînd că nu vor participa la o aniversare marcată de o asemenea ilegalitate. În mod normal și PDSR trebuia – întrucît poartă denumirea "democrat" în titulatură – să reacționeze la fel. Nu numai că n-a făcut-o, dar, după o ședință tipică de partid în care nucleul de bază (PDSR, PUNR, PRM, PSM și PDAR) și-a dat toată arama pe față în stilul anilor '50, președintele acestei formațiuni, dl. Adrian Năstase, și-a adjudecat și pe plan intern eroarea de a călări răsunet ca semnarea tratatului cu URSS pe vremea când era ministru de Externe, amenințînd că va propune o lege prin care Regelui să i se interzică intrarea în țară pe o perioadă de 10-15 ani. Deși se recomandă jurist, dl. Năstase și-a îngădui să amenințe cu o lege anticonstituțională, arătînd încă o dată că încălcarea Constituției a devenit un obicei, nu numai frecvent, dar și aflat cu cinism, al Puterii.

Schimbul de acuzații reciproce între Putere și Opoziție înregistrat cu ocazia acestui episod n-a mai modificat cu nimic cursul ireversibil al separației: Puterea la Alba Iulia, Opoziția la București. Chiar dacă pe parcurs între amenințările d-lor Năstase și C.V. Tudor s-au intercalat și încercări de "convincere" sentimentaloide în genul celor practice de dl. Solcanu ("frate Gabrielescu, frate Sabin Ivan, soră Maria Tetu, hainele la Alba Iulia, acolo bat clopotele rumânilor"), atit falsa reconciliere cit și reconcilierea adevarată au fost ratate. În consecință, la Alba Iulia se va înregistra un moment de adevară: dl. Iliescu se va prezenta în stratul de izolare pe care i-l asigură partidele croite din aceeași stofă comună ca și partidul său. O asemenea sărbătorire respectă aproape întruțul rețeta lui Ceaușescu – oriunde s-ar afla. Deasupra acestei sărbători plutește, de altfel, o întrebare inevitabilă: poate suplini o festivitate de o zi speranță unui trai decent de fiecare zi?

Mesajul Majestății Sale
Regele Mihai I al
României cu ocazia
împlinirii a 75 de ani de
la Marea Unire

1 Decembrie 1918-1 Decembrie 1993

Români,

În ziua de 9 Noiembrie trecut, M-am adresat fiecărui dintre voi. V-am anunțat atunci hotărîrea Mea de a veni să mă alătur Românilor pe pămîntul Patriei noastre pentru a celebra împreună a 75-a aniversare a marii noastre Uniri.

1918 a fost momentul în care toți Români, într-un același elan de unitate națională, au creat România modernă și prosperă, și independentă, care și-a cucerit locul său printre națiunile mari și bogate ale Europei. Cu toate suferințele, conducătorii politici, poporul, biserică noastră și glorioasa noastră armată sub conducerea bunicului meu, Regele Ferdinand, împărtășeau toți aceeași speranță. Totuși astăzi o mizerie intolerabilă zdorbescă pe cea mai mare parte dintre voi.

După patru ani de la Revoluție, imensele speranțe pe care fiecare dintre voi le nutrează pentru viitorul familiei sale și al țării nu s-au realizat. Vedeți cu toții în jurul vostru foamea, lipsurile, frigul, corupția; iar totuși acestea, în ciuda bunăvoimiei, a muncii și răbdării voastre.

Că și voi toți, Eu știu – și v-am spus-o adesea – că uniunea și reconcilierea dintre toți români constituie condiția indispensabilă pentru a salva țara noastră din mizeria actuală. Patria noastră are nevoie de toți fișii ei. Aceasta este singurul mijloc pentru a evita desnașdejdea și ruina.

1 Decembrie oferea fiecărui la Alba-Iulia ocazia unică de a realiza această uniune și reconciliere națională. Această aniversare trebuia să fie un prilej de reinnoire cu tradiția noastră istorică. În minăria sa patriotică, fiecare Român trebuia să poată intinde măsării celorlați Români, frățește și fără ginduri ascunse. Aceasta era scopul pentru care, înspre binele tuturor, fiecare trebuia să facă un efort deosebit.

Din păcate, ca și în anii comunismului absolut, toate mijloacele au fost din nou întrebuințate pentru a mă impiedica să vin în țară. Din zare, prin radio și televiziuni, cunoașteți cu toții cum a fost interzisă prezența Mea printre voi. Sinteti deci martori. Iar miine veți putea judeca cu toții.

Fiecare dintre voi va trage propria concluzie asupra acestui refuz care depășește persoana Mea și se adreseză direct poporului și în special sutelor de mii de Români și Românce care au înfruntat toate obstacolele pentru a mă întâmpina cu ocazia Sărbătorilor de Paște din 1992.

Regret, gîndindu-mă la viitorul țării noastre, că cei care o conduc astăzi n-au reușit încă să părăsească obiceiurile din timpul dictaturii comuniste, pe cind ocupau funcții de mare răspundere publică. Azi, cind noi vrem unirea, ei ne-au dezbinat. Tot azi, cind noi dorm reconcilierea, lor le este teamă de noi.

In aceste împrejurări, îmi exprim din nou voința Mea necințită de a face tot ce imi stă în putere pentru a contribui la stabilitatea, la securitatea, la demnitatea tuturor Românilor, fără a respinge sau a condamna pe cineva.

Eu nu uit că în același fel ca pe Regele Ferdinand, bunicul meu, istoria m-a chemat într-o perioadă tragică pentru Patria noastră, să fiu comandantul vitezelor ostîri. A fost cea mai mare onoare a vieții mele. Împreună cu poporul, biserică și armată, noi am putut lupta și învinge pentru România.

Astăzi, Români doresc să iasă din mizerie și dispărere. Noi trebuie să luptăm împreună pentru România, încercînd să ne unim în cugetul, în inimile și în acțiunile noastre.

România nu poate apartine numai unora, ea aparține tuturor. România nu va fi salvată doar de către unii. România va fi salvată de către toți. România nu poate fi prosperă numai pentru unii, ci va fi prosperă pentru toți.

Români,

Dincolo de certuri, de teamă și de desnașdeje, Mă rog să se realizeze marea reconciliere națională pentru care lupt de atîția ani. Noi trebuie să ne rugăm pentru toți compatrioții noștri care au murit pentru ca Patria noastră să poată trăi liberă, glorioasă și prosperă printre celelalte națiuni.

Ne plecăm cu respect și gratitudine în fața eroilor din 1918 și a celor din Decembrie 1989. Ei trebuie să fie exemplul nostru de astăzi și inspirația noastră de mijne.

Miercuri, împreună cu Familia Mea, fiecare dintre voi va fi amintit în rugăciunile și gîndurile mele odată cu toți cei pe care istoria îi obligă să trăiască despărțuți de noi.

Români,

România vă aparține. Aveți încredere în ea. Aveți încredere în voi însăvă.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Casele naționalizate

După prăbușirea comunismului în Estul Europei, problema atât de deosebită a imobilelor naționalizate a fost soluționată prin restituirea lor proprietarilor de drept în toate țările fost-socialiste, mai puțin în România. În unele dintre aceste țări (Cehoslovacia, de exemplu) s-au acordat despăgubiri foștilor proprietari pentru lipsă de folosință. La noi, problema caselor naționalizate a fost folosită de reprezentanții Puterii (mulți dintre ei direct interesați, locuind în astfel de imobile) în scopuri politice și electorale. S-au înființat asociații ale chiriașilor din casele naționalizate, conduse de profitori ai regimului comunist. S-au înființat și asociațiile ale

foștilor proprietari. Ele au fost asmuțite unele împotriva altora. S-au organizat mitinguri, s-au făcut procese. S-au vehiculat fel de fel de cifre, în mare parte fantaziste. În preajma campaniei electorale din 1992, asociația chiriașilor avansa cifra de peste 1 milion de chiriași ce locuiesc în case naționalizate, în timp ce numărul proprietarilor era estimat la aproximativ 400.000. În realitate, conform unor date primite de la Guvern, în România există 112.000 de proprietari sau moștenitori legali ai proprietarilor din casele naționalizate, ceea ce conform unor calcule aproximative ar însemna maximum 400.000 de chiriași. (R.S.B.)

Trei inițiative legislative

• două proiecte ale Opoziției pentru restituire • proiectul Guvernului regează naționalizarea •

Guvernele postdecembriste au încercat să inițieze diferite proiecte de lege în care chiriașii erau favorizați sub pretextul mult invocatei protecții sociale. Cea mai recentă inițiativă legislativă de acest fel aparține Guvernului Văcăroiu și a fost depusă la 28 iunie a.c. la Departamentul tehnico-legislativ al Senatului, care l-a înaintat apoi comisiilor de specialitate pentru obținerea avizului în vederea dezbatelor din cele două Camere ale Parlamentului. În aceeași zi, la Camera Deputaților, dl. Răsvan Dobrescu, deputat PNTCD, a depus propriul proiect de lege privind restituirea imobilelor naționalizate. Două luni mai tîrziu, la 28 septembrie, grupul parlamentar liberal depunea la Camera Deputaților propunerea sa legislativă pentru rezolvarea acestei probleme. Proiectul guvernamental, intitulat "Proiect de lege pentru reglementarea situației juridice a unor imobile trecute în proprietatea statului prin naționalizare", este conceput astfel încît simbolind îndreptarea unor nedreptăți în legiferație. El dezavantajează pe proprietarii imobilelor naționalizate prin Decretul nr. 92/20 aprilie 1950, completat și modificat prin Decretul 524/24 noiembrie 1955, proprietarul, conform proiectului, putind recăpăta dreptul de proprietate asupra unui singur apartament (imobil) dacă îl ocupă în prezent în calitate de chiriaș. În cazul în care foștii proprietari locuiesc în alte imobile, ei urmează să fie despăgubiti, iar despăgubirile privesc un singur apartament, indiferent de numărul imobilelor care i-au fost naționalizate proprietarului. Pentru stabilirea despăgubirilor se va proceda la evaluarea fiecărui imobil în parte pe baza normelor metodologice și tehnice elaborate de Ministerul Lucrărilor Publice și Ministerul Finanțelor șiprobate prin Hotărîre a Guvernului. În cazul în care în unele încăperi ale apartamentului supus restituiri funcționează instituții de învățămînt, cultură și artă, asistență socială, sănătate sau autorități publice, foștii proprietari li se vor acorda despăgubiri pentru aceste spații. Mai mult, dacă doi sau mai mulți moștenitori locuiesc fiecare într-un apartament dintre cele care au fost naționalizate, aceștia vor stabili de comun acord apartamentul care se restituie în natură. De prevederile legii inițiate de Guvern nu vor beneficia decît cetățenii români domiciliați în țară. Despre foștii proprietari care au renunțat din diverse motive la cetățenia română, proiectul nu susține nici un cuvînt. Merită subliniat faptul că numai 2% din imobilele naționalizate sunt ocupate la ora actuală de foștii lor proprietari. În ceea ce privește acordarea de despăgubiri, aceasta pare să fie irealizabilă. Reprezentantul Ministerului Finanțelor, care a participat la lucrările Comisiei parlamentare, unde este analizat proiectul, a apreciat că bugetul de stat nu poate suporta aceste cheltuieli deosebite. Acestea s-ar cifra la bugetul României pe opt ani. Ca o ironie, poate, proiectul prevede că, pentru acordarea de despăgubiri, cel îndreptățit, dacă a avut mai multe apartamente, are dreptul la alegere. El poate alege chiar un apartament care a fost vîndut sau demolat.

Cit despre chiriași, proiectul face specificația că toate contractele de închiriere ale chiriașilor din apartamentele ce sunt locuite în comun cu foștii proprietari care vor fi puși în drepturi de proprietate se

prelungesc de drept pentru un termen de cinci ani de la data intrării în vigoare a legii. Desi proiectul de lege elaborat de PNTCD a fost depus la Camera în aceeași zi cu al Guvernului, Parlamentul a decis că acesta din urmă să aibă prioritate în dezbatere. Prin urmare, Comisia de administrație a început discutarea lui, avîndu-i ca invitați pe d-nii Răsvan Dobrescu și Dinu Patriciu, inițiatorii celorlalte două proiecte pe aceeași temă. După primele patru sedințe ale Comisiei, dezbaterea s-a blocat, reprezentanții Opoziției atacând vehement principiile de la care au pornit inițiatorii proiectului guvernamental. S-a propus și s-a acceptat pentru deblocare o întîlnire între șefii de partide în ideea de a se încerca o conciliere a pozitiei și găsirea unor soluții agreeate de toate partidele. Reprezentanții Opoziției au sperat ca Adrian Năstase

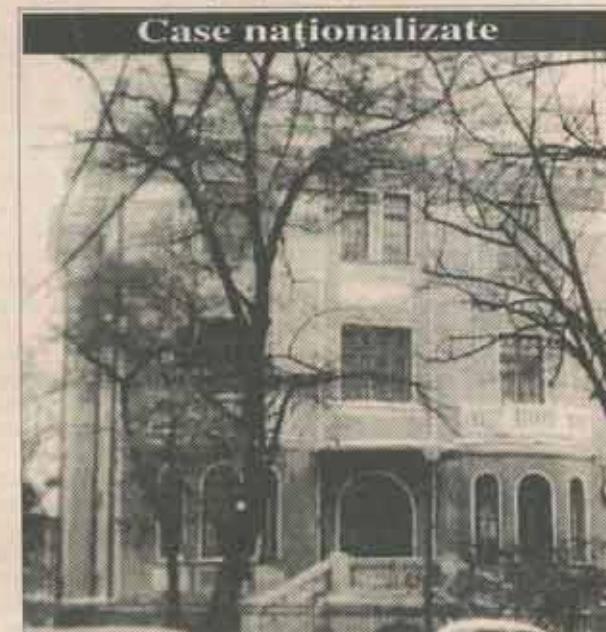
din chiriași să profită ai fostului regim interesat în această variantă pentru a putea cumpăra la jumătate de nimic aceste imobile. El au nevoie de o măsură de susținere și se folosesc de ceilalți chiriași, este de părere dl. Răsvan Dobrescu. Punctul de vedere FDSN-PUNR a fost îmbrățișat și de reprezentanții PSM din Comisie. După ce se va încheia dezbaterea în Comisie, va urma dezbaterea în Senat, apoi dezbaterea în Camera și în plenul Camerei Deputaților. În cazul în care proiectul Guvernului va trece în ambele Camere în forma actuală, reprezentanții Opoziției sunt deci să meargă la Curtea Constituțională și în final chiar la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului de la Strasbourg.

Proiectul de lege al PNTCD privind restituirea imobilelor cu destinație de locuință și cel al PL-93 care se referă la restituirea tuturor bunurilor imobiliare susțin, de fapt, soluții aproape identice, deosebirile fiind minore. Propunerea legislativă a PNTCD se referă, ca și proiectul guvernamental, numai la decretele 92/1950 și 524/1955 și prevede că proprietarii imobilelor naționalizate sau moștenitorii acestora să redobîndească dreptul de proprietate asupra clădirilor cu destinație de locuință, indiferent de numărul și suprafața acestora, ca și asupra terenurilor aferente dacă sint cetățeni români. În cazul pierderii cetățeniei române, persoanele îndreptățite vor obține drepturi de proprietate asupra imobilelor, dar terenul aferent va trece în proprietatea statului, care va acorda proprietarului clădirii un drept gratuit de concesiune asupra terenului. Chiriașii din imobilele restituite li se vor prelungi contractele de închiriere pe termen de 5 ani, timp în care nu pot fi evacuați.

Totuși, proprietarul îi va putea cere chiriașului să părăsească locuința și înainte de expirarea termenului de 5 ani, cu condiția să-i pună la dispoziție o altă locuință corespunzătoare. Persoanele îndreptățite să redobîndească dreptul de proprietate asupra imobilelor vor putea opta pentru primirea unor despăgubiri, în acest caz statul rămnind proprietarul imobilelor. Spre deosebire de inițiativa legislativă a PNTCD, proiectul liberal se referă la toate proiectele sau alte acte normative prin care proprietarii au fost depozitați de bunurile lor imobiliare. Astfel, proiectul specifică faptul că urmează să fie repusi în drepturile lor proprietarii sau moștenitorii lor legali care au pierdut imobilele pe următoarele căi: prin confiscație; în baza Decretului 111/1951, proprietari fiind considerați absenteiți cind de fapt ei erau internați sau deportați fără ca măcar să fi fost condamnați, iar evacuarea caselor a fost făcută fără nici o formă legală; prin donații făcute sub amenințare sau presiuni de orice fel; prin acte de vinzare către stat sau alte organizații obștești încheiate sub presiune la valori mult sub valoarea de circulație. Termenul prevăzut pentru prelungirea contractului de închiriere cu chiriașul ce ocupă locuința restituită este tot de 5 ani. Ca noutate, proiectul liberal propune ca în această perioadă primăriile să ofere chiriașilor loturi la cerere, cu obligativitatea construirii de locuințe în termen de 2 ani. Se prevede, de asemenea, acordarea de credite destinate acestor construcții cu o durată de rambursare de minimum 20 ani. Ambele proiecte propun ca toate chirile să fie stabilite prin lege.

Soluționarea acestei probleme a caselor naționalizate pare să fie extrem de dificilă. Jumătatele de măsură atât de îndrăgite de puterea actuală nu pot constitui o rezolvare reală în acest caz. De aceea, probabil, dezbaterea proiectelor de lege respective nu va avea loc prea curind în Parlament.

RALUCA STROE-BRUMARIU



Această casă (strada Londra 38) este locuită în prezent de Petre Ninosu, ministru Justiției. Proprietarii ei sunt Mișoara și Constantin Tomescu.

să fie receptiv la propunerile lor, avind în vedere că proiectele propuse de ei asigură protecția socială a chiriașilor și că practic nu există nici o piedică în această privință pentru restituirea dreptului de proprietate foștilor proprietari. Întîlnirea a fost un eșec, majoritatea liderilor de partide lăsându-se reprezentanții de alți parlamentari, care în general nu au acceptat nici o altă soluție. Lucrările Comisiei au continuat, dar fără d-nii Răsvan Dobrescu și Dinu Patriciu, care nu au mai fost acceptați la ședințele acestia. Am aflat că reprezentantul PUNR în Comisie a propus o așa-zisă variantă de compromis, apropiată de altfel de cea guvernamentală: restituirea unei case în natură și restul despăgubirii în bani la prețul pieței imobiliare. În opinia d-lui Răsvan Dobrescu, această propunere nu apără și nu garantează dreptul de proprietate. "Proprietarul nu vrea bani, el vrea înapoi ce i-a luat. Substratul concepției, atât în proiect guvernamental cât și în varianta PUNR, urmărește ca aceste case să rămână de fapt în proprietatea statului care să le revindă chiriașilor. O mică parte

Trecerea unor imobile în proprietatea statului nu s-a oprit însă aici, ci a continuat timp de aproape trei decenii, pe baza decretelor 111/1951, 524/1955, 218/1960, 712/1966, 223/1974, 467/1979 și-a.

Foștii proprietari s-au așteptat că Revoluția să aducă cu sine restituirea caselor naționalizate, cum s-a întîmpliat în majoritatea țărilor fost-comuniste. Republica Federativă Cehă și Slovacă, de exemplu, a adoptat o lege de restituire a proprietății de la anii încă din februarie 1991, iar Bulgaria și fosta Germanie de Est în februarie 1992 etc. România, în schimb, a votat cu mare întârzire Legea fondului funciar (a cărei aplicare a stîrnit numeroase controverse, incit nici pînă în prezent nu a putut fi încheiat procesul de acordare a titlurilor de proprietate), iar în privința unei legi de restituire a caselor naționalizate lucrurile sunt încă în stadiul de proiect. Si cum în contextul politic actual cu greu se poate imagina votarea într-un timp scurt a unei astfel de legi (avînd în vedere și divergențele existente între proiectul propus de Guvern și cele două proiecte ale Opoziției), lămurirea situației acestor case pare că va mai avea mult de așteptat.

Foștii proprietari nu se dau însă bătuți cu una cu două. După ce au văzut că demersurile lor individuale au rămas în general fără răspuns, s-au grupat în diverse asociații, sperînd că eforturile concertate vor fi mai eficiente. Una dintre acestea este Asociația celor cu imobile naționalizate, cu sediul în București, al cărei președinte este dl. Mircea Crăciunescu. Această asociație, care are, conform declarației d-lui Crăciunescu, aproximativ 32.000 membri, a participat la redactarea proiectelor de lege ale PNTCD și PL-1993 și, mai mult, și-a întocmit un proiect propriu. În esență, punctele centrale ale acestor trei proiecte sunt: restituirea imobilelor națio-

Ce spun proprietarii?

În anii '50 a avut loc un val masiv de naționalizări a unor imobile, pe baza Decretului 92/1950. Cei considerați apartinând "clasei exploatațatoare" au fost zvîrliți în stradă împreună cu familiile lor, iar casele au fost ocupate de elita politică a vremii. Fără nici o despăgubire și de multe ori fără nici un fel de documente legale. Articolul I al decretului enumera categoriile supuse naționalizării: imobilele foștilor industriași, moșieri, bancheri, mari comercianți și ale celorlalte elemente ale marilor burghezi; imobilele deținute de exploatații de locuințe, hotelurile etc. În articolul II, decretul prevede cîteva categorii de imobile exceptate de la naționalizare: cele apartinând muncitorilor, funcționarilor, micilor meseriași, inteligențialilor profesioniști și pensionarilor. Acest articol a fost însă frecvent încălcăt, pentru că întocmirea listelor cu imobilele ce urmău a fi trecute în proprietatea statului a fost facută de comitetele de stradă. S-au comis numeroase abuzuri, practic comitetele deputau trece orice imobil pe listă. Listele respective au fost anexate textului decretului, ajungînd să facă parte integrantă din el. În acest fel, o reconsiderare a situației imobilelor exceptate a devenit imposibilă și chiar astăzi multe instanțe de judecată refuză să abordeze diferențiat cele două categorii de situații, desigur încadrarea în prevederile articolului II ar ușura foarte mult restituirea. Conform articolului III al aceluiași decret, "imobilele naționalizate trec în proprietatea Statului ca bunuri ale întregului popor, fără nici o despăgubire și libere de orice sarcini sau drepturi reale de orice fel".

— o problemă politică?

VALERIU STOICA

Nu există voință politică de a rezolva echitabil această situație

Membru al Comitetului director al PL-1993, Valeriu Stoica a fost unul din liderii Comitetului pentru reformă morală și politică înființat în cadrul PNL. A contribuit la elaborarea proiectului de lege al PL-1993 privind restituirea caselor naționalizate. Este membru al Institutului pentru drepturile omului din Strasbourg.

Vi se pare urgentă votarea unei legi privind restituirea caselor naționalizate?

Eu cred că nu e nevoie de o lege pentru restituirea acestor imobile și că Justiția poate, în momentul de față, să dispună restituirea lor.

Dar prin Justiție ar însemna ca fiecare în parte să inițieze un proces. Să atunci s-ar tergiversa ani de zile.

Așa se va întâmpla și cînd va apărea o lege, pentru că o lege nu rezolvă problemele în mod individual, ci numai la nivel de principiu. Dacă luăm exemplul Legii fondului funciar, vedem că de fapt ea n-a rezolvat nimic. Abia ulterior, în practica administrativă, s-a pus problema restituirii concrete, ceea ce a generat stări litigioase multiple și rolarile instanțelor din toată țara sunt pline de procese privind reconstituirea și constituirea dreptului de proprietate în materie funciară. Deci o lege nu rezolvă nimic de la sine. Problema este următoarea: o lege ar fi necesară numai dacă n-ar exista principiul restituiri; ceea ce poate să facă legea este intr-adevăr să instituie acest principiu al restituirii. Din punctul meu de vedere însă, principiul restituirii există, pe baza Constituției actuale și pe baza tuturor celorlalte legi existente.

Vi se pare că restituirea ar fi posibilă, în mod concret, având în vedere felul cum a funcționat pînă acum Justiția?

Mi se pare posibil, pentru că am și exemple în sensul acesta, există multe cazuri în care judecătorii au dispus restituirea acestor imobile. Deci eu aş zice să facem diferență între două situații. Pe de o parte, dacă în momentul de față este posibilă adoptarea unei legi de restituire. Or, mie mi se pare că nu există voință politică pentru a rezolva în mod echitabil această situație. Există cîteva proiecte ale Opoziției, care în general urmează principiul restituiri în natură, și există, pe de altă parte, un proiect al Guvernului care instituie o altă regulă: se plătesc despăgubiri propri-

Case naționalizate

In această casă, situată pe strada Dr. Romniceanu 20, locuiește Dan Marțian, vicepreședinte al PDSR și președinte al grupului parlamentar PDSR din Camera Deputaților



In această casă (str. Dr. Victor Babeș 24) locuiesc socii lui Dan Marțian. Proprietarul este avocatul Besnea.



Case naționalizate

nalizate indiferent de numărul și de suprafață lor, plăta unor despăgubiri în cazul imobilelor distruse sau care, datorită destinației actuale, nu pot fi înăpoliate; dreptul chiriașilor de a locui în casele respective o perioadă de 5 ani de la intrarea în vigoare a legii, cu o chirie similară celei plătite către stat; restituirea imobilelor și proprietarilor care au pierdut cetățenia română; cetățenii români vor dobîndi și dreptul de proprietate asupra terenurilor aferente, iar cetățenii străini doar dreptul de concesiune gratuită asupra terenurilor pe durata existenței clădirii.

În schimb, Asociația celor cu imobile naționalizate are numeroase obiectivuri privitoare la proiectul Guvernului. Principala se referă la prevederea conform căreia imobilele se vor restituui numai foștilor proprietari care locuiesc în ele și care, după datele deținute de dl. Crăciunescu, nu reprezintă decît 2% din totalul celor expropriati. În aceste condiții ne întrebăm retoric: ce rol reparatoriu mai poate avea o astfel de lege? Alte obiective privesc: restituirea unui singur apartament, indiferent de numărul imobilelor deținute; excluderea de la restituire a celor ce au pierdut cetățenia română, în cazul în care mai mulți moștenitori locuiesc fiecare cîte un apartament, ei nu vor avea decît împreună dreptul la un singur apartament etc.

In așteptarea acestei legi, numerosi expropriați au intentat procese pentru redobindirea caselor naționalizate. Unele dintre aceste procese au primit deja o soluție negativă. În cazul celorlalte însă, soluția favorabilă intîrzie, sub diferite pretepte procedurale, procesele aflindu-se după cîțiva ani încă în curs. Scenariul este următorul: în cazul pronunțării unei sentințe favorabile în prima instanță de judecătorești, cei ce ocupă imobilul respectiv declară recurs. Se stabilește un nou termen de judecădere, urmăză o nouă perioadă de așteptare, o nouă înșățire, o nouă hotărrire

judecătorească. Dacă și aceasta este favorabilă, atunci Procuratura ar putea ataca soluția și procesul se judecă la Curtea Supremă de Justiție. Din nou o perioadă de așteptare, apoi judecarea de către Curtea Supremă de Justiție, apoi din nou așteptarea hotărârii acesteia. Dl. Crăciunescu își amintește de cazul Hodoș, care a așteptat patru luni hotărârea Curții Supreme de Justiție, după care i s-a comunicat respingerea cererii de restituire.

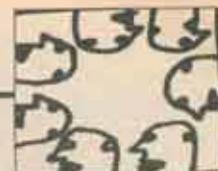
Pentru cel ce deschide un astfel de proces, dificultățile nu sunt deloc neglijabile. Imensul aparat burocratic pe care îl are de înfruntat pentru demararea acțiunii îl se adaugă tergiversarea procesului (voită sau nu) timp de ani de zile și, nu în ultimul rînd, taxa de timbru pe care trebuie să o plătească, reprezentînd 10% din valoarea (estimată de ICRAL) a imobilului în litigiu. Mai mult, fiecare imobil necesită propriul proces. Astfel că pentru unii proprietari costul acestor procese ar ridica la cîteva milioane de lei, sumă pe care puțini o pot plăti.

Prezentăm mai jos situația imobilelor trecute în proprietatea statului, conform datelor deținute de Asociația celor cu imobile naționalizate.

Apartamente naționalizate	60.216
Preluate de stat prin alte legi	24.600
Total	84.816

Dintre care 21.204 (25%) au fost demolate. Au rămas 63.616 apartamente. Dintre acestea, 2% sunt ocupate de foști proprietari.

OANA ARMEANU



Discuție la GDS despre autonomia instituțiilor culturale:

În 1977, Ceaușescu desființă, printr-un decret, Direcția Monumentelor Istorice, ce, în chip merititor, continuase activitatea în domeniul prezervării și restaurării patrimoniului național a vechii Comisiuni a Monumentelor Istorice. Evident, tocmai relativa autonomie și competență profesională a Direcției Monumentelor Istorice îl iritaseră pe dictatorul ce dorea să-și pună nestingherit în aplicare planurile de "sistematizare".

Prin decretul 90/1990 al CFSN, semnat de Ion Iliescu, se înființează Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice (CNMASI), cu statutul de for autonom, ale cărui decizii erau obligatorii. Iată însă că în 1993 istoria desființărilor pare să se repete, chiar dacă într-o manieră "soft": printr-un ordin al ministrului Culturii – dl. Petre Sâlcudeanu –, președintele CNMASI, dl. Aurelian Trișcu, este înlocuit cu dl. Răzvan Theodorescu, iar jumătate din componența Comisiei este schimbată. Totul într-o modalitate contrară prevederilor decretului din 1990, unde se stipula că ministerul doar confirma propunerile făcute "de jos", de către Comisie.

Dincolo de chestiunea persoanelor sau a interpretării juridice a unor texte de lege nu lipsite de echivocuri, nevoia de a avea o Comisie a Monumentelor Istorice dotată atât cu autonomie față de presiunile politice, economice sau locale, cît și cu autoritate științifică pare o necesitate pentru salvarea și restaurarea monumentelor și a ansamblurilor istorice. Cel puțin aceasta a fost opinia majorității specialiștilor invitați la GDS pe data de 17 noiembrie a.c. Care a fost opinia Ministerului Culturii, reprezentat prin dl. Mircea Tomuș, secretar de stat, a rămas, după părerea mea, neclar. Apelurile domniei sale la recunoașterea imperfecțiunii lucrurilor omenești, ca și invocarea bunei-credințe să sint, firește, lăudabile. Dar, cum nu ne aflăm nici dinaintea unei chestiuni de metafizică, nici a uneia de morală practică, ci a unor acte politice – aşa cum chiar domnia sa a admis –, avem, după discuția de mai jos, din care redăm momentele cele mai semnificative, dreptul să rămînem sceptici și îngrijorați. Căci invocarea limitelor omenescului poate fi, uneori, și un pretext pentru a lua în seamă numai limita, fără omenesc, iar bunele intenții au condus – cum se știe – nu o dată în lad.

ANDREI CORNEA

Încălcarea autonomiei CNMASI

Mariana Celac: Începutul Comisiunii Monumentelor Istorice se leagă de inițiativele lui M. Kogălniceanu și A.I. Cuza. În aceeași perioadă, în 1891-1892, au apărut Societatea Arhitecților Români, Comisiunea Monumentelor Istorice și Scoala de Arhitectură. Prin-o simultaneitate expresivă, ele au avut perioada lor de glorie în decenile trei și patru ale secolului acesta. Ceea ce se întimplă astăzi, odată cu competiția dintre Ministerul Culturii și Comisia Monumentelor Istorice, repune în discuție problema autonomiei unor instituții culturale. Nu este vorba aici despre problema înlocuirii unor persoane cu altele, ci despre principiul independenței, care cred eu că este esențial pentru funcționarea Comisiei și ar trebui să fie un obiectiv explicit al organismelor autorității de stat, pentru a putea avea în față interlocutori valabili, capabili să aducă în conversație un alt punct de vedere decât cel al deciziei operațive și al vietii immediate.

Andrei Pippidi (vicepreședinte al CNMASI): Un cuvânt pentru a explica prezența mea aici, dacă mai e nevoie. Deși am curmat de multă vreme legăturile mele cu Grupul pentru Dialog Social, sunt aici în calitate de vicepreședinte al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, și ca atare vreau să mulțumesc fără întârziere Marianei Celac pentru inițiativa de a fi oferit ca Grupul să găzduiască astăzi, așa cum a facut-o cu alte prijejuri cind a dezbatut probleme care interesează societatea civilă, controversa care a izbucnit în jurul Comisiei Monumentelor Istorice. Cu aceeași ocazie, îmi îngădui să mulțumesc d-lui Mircea Tomuș, secretar de stat la Ministerul Culturii, pentru a fi răspuns invitației noastre. Comisia Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice își datorează existența Decretului 90/1991, semnat de președintele Ion Iliescu. În acest decret se spune că ea e înființată pe lingă Ministerul Culturii și se precizează că membrii Comisiei se numesc de către ministrul Culturii la propunerea președintelui Comisiei. Prin urmare, am fost cu toții surprinși, jigniți, nedumeriți de acel ordin al ministrului, era cu cîteva zile înainte de demisia d-lui Sâlcudeanu, prin care componența Comisiei a fost schimbată într-o proporție uimitoare: jumătate din membri au fost înălțați și în locul lor au apărut nume noi. Punctul de vedere al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice este că acest ordin e ilegal, nu numai pentru că nu are un ministru căderea să revină asupra unui decret emis de cea mai înaltă autoritate a statului din 1990, dar și pentru că e în contradicție cu termenii și cu spiritul acestui decret, care stăruiau pe bună dreptate asupra caracterului autonom al Comisiei. Pe temeiul căror considerente au fost îndepărtați unii membri ai Comisiei și au fost numiți alții?

Sanda Ignat (membru CNMASI): E foarte greu pentru specialistul de astăzi să uite desființarea în '77 a Direcției Monumentelor, prin care Comisia a devenit un organism consultativ, iar puțini specialiști care au mai lucrat în domeniul au fost reduși la situația de funcționari de minister. Cu acest prilej mi-am amintit că UNESCO a luat inițiativa, acum doi ani, să facă un simpozion intitulat "Tările din Est față în față cu patrimoniul lor". Raportul României a fost cel mai tragic.

Mariana Celac: Revine în actualitate faptul că tonurile pentru conservarea monumentelor istorice nu vor mai veni dintr-o singură sursă, că aceste surse se diversifică în mod necesar, că rostul și responsabilitatea proprietarilor și interacțiunea cu ei începe să capete cu totul altă pondere, că autonomia locală, care va deveni un factor important al vieții noastre nu numai politice, dar și administrative nu poate decât să se întărească. Și l-aș ruga pe dl. Călin Hoinărescu, pentru că el are o viziune, poate, alternativă (alternativă ar putea să fie un cuvînt excesiv), are un scenariu sprijinit mai ales pe ideea descentralizării și autonomiei locale, să ne comenteze.

Călin Hoinărescu (arhitect, directorul Direcției Monumentelor Istorice): În perioada aceasta, cind se tinde

Petre Alexandrescu (arheolog): Eu vreau să vă întreb dacă pe lista instituțiilor pe care le conduce figurașă Comisia Națională a Monumentelor Istorice.

Virgil Ștefan Năulescu: În anexa care face parte din această hotărîre de Guvern sunt trecute numai instituțiile care au personalitate juridică. Comisia Națională neavând personalitate juridică, nu figurează în această anexă.

Andrei Pippidi: Sper că nu ne considerați o instituție privată sau privatizată.

Mariana Celac: Comisia nu face nici obiectul autotății, dacă nu face parte din anexă.

Virgil Ștefan Năulescu: Deci nu figurează pentru că titlul anexei este: "Instituții publice subordonate Ministerului Culturii". Pentru a fi instituție publică trebuie personalitate juridică, acesta este primul punct care trebuie spus. CNMASI este un for consultativ științific, are cu totul alte atribuții decit cele administrative pe care le are Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice.

Anca Oroveanu: Deci dvs. furnizați argumente pentru care ministerul nu trebuia să intervină în viața acestei Comisii, nici numind președintele, nici intervenind în regulamentul lor, nici numind membrii noi sau excluderea celor vecchi. Dvs. ne-ați citat un pasaj din care văd că rezultă dreptul ministerului de a interveni în felul acesta și, după părerea mea, din acest pasaj rezultă faptul că ministerul nu ar fi trebuit să-o facă.

Virgil Ștefan Năulescu: Am făcut distincția între instituțiile publice care figurează în anexa Hotărîrii de Guvern și ceea ce în Hotărîrea de Guvern se numește "Instituții și așezăminte culturale". Normele și normativele hotărîte de Ministerul Culturii sunt aplicabile tuturor instituțiilor și așezămintelor culturale; aceasta a fost temelul juridic.

Eugen Vasiliu: Autonomia instituțiilor culturale se poate discuta în măsură în care distingem de la început între cele două mari categorii de instituții culturale: cele artistice, deci care sunt efectiv de creație artistică, și cele științifice în domeniul culturii. În categoria celor științifice, la rîndul lor trebuie să distingem între instituțiile publice care au o activitate cu program și buget public, deci cele de cercetări în special, și o altă categorie de instituții științifice de cultură care sunt organisme consultative de autoritate științifică. Acestei ultime categorii îi aparțin, fără îndoială, instituția de care vorbim, Comisia Monumentelor. Chiar felul în care se naște această Comisie trebuie să-i confere autonomie și autoritate. Cazul de care vorbim este un caz nefericit. Comisia în funcțune în prezent s-a născut într-adevăr prin acut normativ emis de un organ provizoriu, care era CFSN, având deci și el un caracter provizoriu și reglementând o situație provizorie. Acest act normativ este plin de neclaritate și neclaritate duc de fapt la multe din aceste discuții contradictorii. După părerea mea, ca jurist, să-a interpretat corect după decesul profesorului Grigore Ionescu că nu președintele Iliescu ar fi urmat să-l numească pe noui președinte, ci ministrul. Cred deci că, din caracterul acestui provizoriu al reglementării, au ieșit suficiente discuții pentru ca o măsură de acest tip să fie reglementată într-un spirit de bună-credință reciprocă. Dacă ministerul a avut un motiv pentru care trebuia schimbă președintele, consultarea Comisiei mi se pare că și mie obligatorie, dat fiind că, totuși, hotărîrile Comisiei în domeniu sunt obligatorii, deci există o forță care i se dă acestei Comisii. În ce privește însă numirea membrilor, deci a două parte a chestiunii, aici mi se pare că e mai fără echivoc: într-adevăr, ministrul Culturii putea numi membrii numai la propunerea președintelui Comisiei. Mi-e teamă că aici ministerul a facut o numire fără să aibă acoperire. Nu mai spun că tot așa, pe bază de bună-credință, consultarea cu Comisia ar fi fost necesară; o asemenea Comisie este o echipă, dacă nu există un spirit de echipă, dacă oamenii nu sunt compatibili, nu se poate lucra.

Petre Alexandrescu: Imediat după desființarea Comisiei și Direcției Monumentelor Istorice, în timpul lui Ceaușescu, a urmat o distrugere enormă a monumentelor, dar în același timp o pierdere a conștiinței istorice din partea populației, un dispreț pentru monumente care nu descrește în zilele noastre. A fost necesară desființarea acestei Comisii prin grija citorva, dl. Trișcu, regatul Grigore Ionescu și Radu Popa. Si a început printr-o cooperare prietenescă, colegială cu Ministerul Culturii, dar la un moment dat această cooperare s-a transformat într-o competiție între Comisie și Ministerul Culturii, un fel de concurență de autoritate asupra păstoririi monumentelor istorice. Acest lucru s-a agrăvat destul de tare începând de la sfîrșitul anului trecut. Din 1992, în minister s-a creat o structură, în miniatură, dar paralelă cu Comisia Monumentelor Istorice. Comisia era neglijată uneori, pur și simplu se lucra direct cu Direcția Monumentelor. În cazul cel mai flagrant a fost Legea Monumentelor istorice, la care Comisia lucra de ani de zile sub conducerea regatului profesor Grigore Ionescu. Nicăieri acum noi nu suntem oficial înștiințați că ministerul face o lege a monumentelor istorice și acest divorț între Comisie și minister a devenit evident. Apoi, printr-un decret, o hotărîre a ministrului, se decapitează pur și simplu Comisia și se schimbă mai mult de jumătate din Comisie. L-aș ruga deci pe dl. Tomuș să ne explică, în sfîrșit, după ce am vorbit totuși, care au fost rațiunile acestei hotărîri atât de brutale.

MĂSĂ CORNU

Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice



"Actele de guvernare se justifică de la sine"

Mircea Tomuș: Eu am impresia că judecările pe care ați avut bunăvoiță să le exprimați astăzi, și care nu mă îndoiesc că sunt porneite din ceea mai bună intenție pentru soarta monumentelor, sunt conduse de o astfel de dorință de a le situa într-un plan legislativ perfect încheiat. Dar idealul multora dintre cei care au vorbit înaintea noastră din punct de vedere al legislației cu privire la această problemă se cantonează în Decretul 91 din 1990. Mai este apoi acea prejudecătă de a considera că tot ce a făcut vechea Comisie este bun și tot ceea ce ar urma să facă noua Comisie va duce la dezastru; părerea mea este că nu duce. Am purtat discuții nestăvite la Curtea Constituțională cu juristi de acolo cu privire la valoarea și la îndreptărirea decretului de constituire a Comisiei Monumentelor. Cerința unei reglementări intervine din ceea ce dl. Petre Alexandrescu a numit foarte bine o stare de criză. Eu nu sunt de acord cu toate judecările de valoare ale dumnealui, dar sunt de acord cu diagnosticul. Într-adevăr, a fost o stare de criză născută din niște raporturi specifice între organismele Ministerului Culturii pe de o parte și Comisia Monumentelor. Starea aceasta de criză nu s-a născut neapărat din paralelismul sau falsul paralelism dintre cele două organisme. Cind am venit noi în minister, directorul Direcției Monumentelor era dl. Derer, un arhitect foarte stimat, un spirit activ, eu îl stiam de mai multă vreme, dar care în activitatea specifică de monumente înregistra-se niște eșecuri. Erau blocate relațiile Direcției cu autoritățile ecclaziastice, din cauza d-lui Derer. Doamne ferește să spun că dl. Derer este un arhitect slab prin faptul că am semnat ordinul de numire a d-lui Hoinărescu și de înlocuire a lui. Am încercat să dăm o misiune de reinnoire și am fost inspirați, am găsit în dl. Hoinărescu, înlocuitorul d-lui Derer, un om foarte activ, un om chiar pasionat de aceste probleme ale monumentelor, care, după părerea mea, a început să desclicească cîteva din aceste noduri. Relația cu autoritățile ecclaziastice s-a imbunătățit. Formula actuală a Comisiei nu este nici ideală și nici finală. Se va putea stabili o formulă mai aproape de etapa definitivă în momentul în care legislația respectivă va fi completă și va cuprinde în ea aceste prevederi. Poate că deschiderea d-lui Trișcu din funcția de președinte al Comisiei să-a făcut sără sufițentă abilitate politică și să răsuflă suficientă prevenire de ordin uman. Nu vreau să mă scuz, dar eu eram în străinătate cind să-a făcut acest lucru. Dacă ar fi fost Opoziția la putere, ar fi făcut Opoziția sute de acte de guvernare. Acum face Guvernul actual sute de acte de guvernare, și actele de guvernare se justifică prin sine.

Mariana Celac: Vedeți, ajungem la simburile problemei. Aici nu s-a spus că eventuala nouă Comisie nu ar putea avea performanțe de excepție. Este vorba de raportul dintre o instituție culturală și autonomie ei și interferența Executivului, care se măsoară prin precedentul pe care îl creează. Ceea ce să-i întimplă acum este un act de guvernare al Executivului care va putea să fie repetat oricând și care transformă Comisia Monumentelor Istorice în anexa unei formule de guvernare.

Mircea Tomuș: Am spus clar că ceea ce avem este o formă tranzitorie. În Legea monumentelor trebuie să fie prevederii cu privire la constituirea definitivă a unei astfel de Comisii ca un organism așa cum va considera Parlamentul. Sigur că este foarte bine să vorbim despre autonomie, dar înainte de a vorbi trebuie să definim foarte exact termenul. Acum citeva luni, dl. Trișcu ne-a prezentat un proiect de regulament de funcționare al Comisiei. Era absolut independentă în toate deciziile sale, avea însă un singur fir umbilical cu exteriorul: bugetul de la Ministerul Culturii. Deci proiectul dvs. de regulament cu privire la funcționarea Comisiei prevedea o autonomie totală, invidiabilă într-adevăr de orice spirit intelectual liber, dar care în jocul politic nu merge. Măcar crearea Comisiei să vină de altundeva, din alt domeniu, nașterea ei să fie prezentată de altcineva sau de un regulament de ordine. Dar asta este părerea mea personală cu privire la autonomie, a unui modest intelectual, dacă o fi așa ceva.

Andrei Pippidi: Eu aș face cîteva scurte rectificări. În primul rînd, dl. Derer n-a fost înlocuit, ci s-a retras. În al doilea rînd, relația d-lui Derer, ca secretar al Comisiei, director al Direcției monumentelor istorice, cu instituția ecclaziastice n-au fost blocate într-o vină a domniei sale, ci, vreau să spun hotărât, cum am spus-o cu alt prilej, din cauza unei murdare campanii de presă care a îndrăznit să pună în discuție chiar numele și originea etnică a colegului nostru, ca și cum, dacă nu este creștin-ortodox (și eu nu știu, poate că este), nu ar putea să aibă de-a face cu mitropolitii, episcopii. În al treilea rînd, pe dl. Hoinărescu nu l-am găsit dvs., l-am găsit noi. Dl. Hoinărescu era a treia dintre propunerile Comisiei și ne-am bucurat cu toții că această propunere a fost, în cele din urmă, după o lungă întârziere, acceptată de minister, și de atunci ne felicităm că am căzut de acord asupra acestor persoane. În al patrulea rînd, explicațiile pe care dvs. d-le secretar de stat, ați avut bunăvoiță de a ni le da ar fi fost îndreptățite dacă ordinul d-lui Sălcuțeanu ar fi confirmat Comisia așa cum există. Nu ati pus în discuție caracterul personal al membrilor Co-

misiiei și realizările lor sau capacitatea lor profesională. Și totuși, noi vedem nu numai că se schimbă felul de a trata Comisia de către Minister, dar se schimbă compoziția acestei Comisii într-un mod hotărîtor. Sunt 16 membri din 32 căroru nu li se spune nici măcar "bună ziua, mulțumesc". Ultimul lucru pe care vom să-l mai spun este în legătură cu felul dvs. de a vedea situația. Dvs. înțeleg că faceți parte dintr-o structură politică, din structura Executivului, și ca atare ați adoptat punctul de vedere după care Comisia Monumentelor Istorice se poate schimba cum schimbi un prefect, așteptînd să vină Opoziția la putere și să facă altă Comisie a Monumentelor Istorice. Nu e aceasta dorința noastră.

tea-o lămuri faptul că facem ceva sau nu facem ceva pentru monumente. Deci nu cred că faptul că vă dă acum dvs. declarații ar putea să constituie o garanție a unei atitudini sau a unei direcții de politică culturală.

Măsura luată de Ministerul Culturii nu a rezolvat criza, ci a adîncit-o

Eugen Vasiliu: Eu am înțeles foarte limpede din ce a spus dl. Tomuș că măsura care s-a luat a fost considerată de minister ca o soluție temporară la o criză. Acum, ministerul trebuie să recunoască faptul că soluția nu a rezolvat criza, și spune chiar că a adîncit-o, pentru că ea, dintr-o criză internă, a devenit una publică, nemulțumirile au făcut să iasă în presă și să se discute. Mă tem că tendința Parlamentului va fi să desfîntă Comisia pe considerentul că atribuțiile sale s-ar suprapune cu cele ale Direcției din Ministerul Culturii. Riscul în dispariția Comisiei este, pentru minister, asumarea unei răspunderi nemerită: să ia decizii fără să aibă un for științific alături. Pe de altă parte, riscul pentru Comisie este, evident, de demisie morală, pentru că să acceptă să dispară înseamnă finalmente a pierde monumentele.

Aurelian Trișcu: Mi se pare evident că instituțiile culturale trebuie să aibă o autonomie: posibilitatea de a dispune liber de sine, faptul de a te supune unor norme proprii, a dispune liber de propria voință mi se pare în domeniul culturii esențiale. Tradiția de 100 de ani a Comisiei Monumentelor Istorice și pașii pe care i-a făcut și în ultimii ani se înscriu în această direcție. Comisia a transmis ministerului raportul, a cerut sprijinul ministerului în diverse acțiuni, s-a sfătuit cu ministerul pentru anumite acțiuni. Dacă este vorba de o stare critică, cred că ea se referă la o perioadă, așa cum s-a arătat, de cîteva luni bune, cind a apărut, cind s-a înființat Direcția Monumentelor din minister (care aminteste de Consiliul Culturii, cuprinsind lăzile monumentale și muzeele, adică bunurile de patrimoniu mobil și patrimoniu imobil). Cred că după decembrie 1989 apare un act pe care eu îl consider pozitiv: decretul de înființare a Comisiei. Apoi, ministru Pleșu a dat un ordin de numire a primei Comisii, dar el n-a făcut decât să respecte spiritul acelui decret, pentru că el începe afirmando că este numit președinte Grigore Ionescu, ceea ce era prevăzut în decret, și numește toată componența Comisiei, dar care a fost propusă ministrului conform unui articol din decret. Numirea următorului președinte nu a fost un act direct din partea ministerului de numire a unui nou președinte, cum poate se lăsa să se înțeleagă aici. Nu, Comisia, care de data astă există, nu ca prima dată, cind a fost făcută din nimic prin acel decret, a considerat, și noi socotim că în mod corect, democratic, să facă propunerile. Ea a propus ministrului un nou președinte, și ministru a confirmat această propunere. Deci s-a continuat pe aceeași procedură la care ne-am referit continuu. Acum, dacă ea va fi încălcată, o serie de persoane, ca mine de exemplu, nu vor accepta această incercare de precedent prin care Comisia începe să-și piardă din autoritate, din autonomie de for care are un cuvînt împărțit, profesional de spus în domeniul monumentelor istorice din țara noastră.

Gabriel Andreescu: Eu îmi permit să interviev pentru că am fost puțin frapat, d-le secretar de stat, de răspunsul pe care l-ati dat colegului meu Andrei Cornea. Dvs. ati spus: "Dacă este suspiciune privind bunele intenții ale ministerului, eu nu am ce să discut". Toamă aș vrea să spun că trebuie discutat. Noi reprezentăm aici opinia publică, iar opinia publică poate să conteste bunele intenții ale unui minister. Opinia publică trebuie să fie politică, astă este datoria ei, dar ministerul trebuie să răspundă la contestații. Aceasta este raportul firesc dintr-un minister și opinia publică. De asemenea, ați fost întrebăți direct în legătură cu opinia dvs. personală, deci nu în numele instituției pe care o reprezentați, și iarăși a fost frapant faptul că ați avut o reținere să o împărtășești. Sigur că dvs. nu puteți să înlocuiți opinia ministerului cu opinia dvs. Dar această întrebare v-a fost pusă toamă pentru că erau interesați ce gîndiți, și aceasta este iarăși o relație firească între dvs. și opinia publică. Opinia publică trebuie să cunoască opinia personală a funcționarilor publici, chiar dacă în poziția pe care o aveți trebuie să vă supuneți hotărîrilor ministerului.

Mircea Tomuș: În ce privește problema acordării clauzei bunei intenții, ca să zic așa, cred că părările noastre diferă diametral, chiar dacă dvs. spuneți că reprezentați opinia publică. Cred că opinia publică (inclusiv dvs.) are dreptul să conteste bunele intenții ale ministerului, dar aceasta trebuie să fie discutată cu probe. Într-o discuție generală, cred că trebuie să adoptăm punctul de vedere pe care l-a recomandat dl. Eugen Vasiliu, acela al încrederii reciproce. Dacă nu există o încredere reciprocă, am spus că nu avem ce discută. Ceea ce poate fi contestat este soluția care a fost aleasă. În ce privește problema părerii mele personale, se vede că sunt un prost vorbitor. Am spus, sau am incercat să spun, că în principiu sunt de acord cu măsurile luate de minister. Mă despărță insă, și am incercat să o spun, de felul în care a fost făcut acest gest politic. Dacă erau în țară, cred că aș fi recomandat o întreviere prealabilă cu dl. Trișcu, cred că aș fi făcut în așa fel încât să nu existe acest hiat în activitatea Comisiei.

A consemnat ANDREI CORNEA



ANDREI OIȘTEANU

Ioan Petru Culianu – un călător în lumea de dincolo (IV)

(Prefață la volumul I.P. Culianu, "Călătorii în lumea de dincolo", în curs de apariție la Ed. Nemira)



(Urmare din numărul trecut)

10. Tipologia extazului

Revenind la tema propriu-zisă a cărții, trebuie să remarcă acuratețea cu care autorul își stabilește criteriile de tipologizare a extazelor mistice. În funcție de cauze, ele pot fi provocate sau accidentale. Viziunea sau călătoria extramundană se poate produce fie la dorința omului, fie la dorința divinității. În funcție de modul de producere a extazelor și viziunilor, Culianu deosebează trei tipuri distincte: Experiene în Afara Corpului (EAC), Experiene la Limita Mortii (ELM) (e vorba, de regulă, de fenomene de moarte clinică sau moarte aparentă) și Stări Modificate ale Conștiinței (SMC). Înarmat cu astfel de teorii, concepte și criterii tipologice, istoricul religiilor purcede la o pertinentă trecere în revistă și analiză comparată a relatărilor (scrise sau păstrate în tradițiile orale), privind principalele etape ale călătoriilor în alte lumi: plecare în călătorie, călătoria propriu-zisă, descrierea lumii de dincolo și întoarcerea din călătorie. În acest scop, el apelează la relatările și texte de primă mină, apartinând marilor religii, tradițiilor și culturii ale lumii antice și medievale.

După ce am terminat de citit această admirabilă carte, m-am întrebat dacă în volum și-ar fi găsit locul și un capitol privind modul cum au fost imaginante călătoriile pe lumea cealaltă și (u)topografia lumii de dincolo în spațul carpato-dunărean. Răspunsul meu este afirmativ și îmi pare rău că I.P. Culianu nu a redactat un astfel de capitol. Ar fi putut să o facă, în primul rind pentru că era bine documentat (chiar dacă nu specializat) în domeniul religiei geto-dace, a mitologiei și folclorului românesc și, în al doilea rind, avind în vedere bogăția și caracterul specific al relatărilor religioase, mitice și folclorice românești vizind migrarea sufletului în lumea de dincolo. Am încercat eu însuși să fac această trecere în revistă a principalelor relatările privind călătoriile pe lumea cealaltă – aşa cum apar în religia geto-dacă, în folclorul, mitologia și literatura veche românească – în cadrul simpozionului "Ioan Petru Culianu: Destinul unui istoric al religiilor", organizat la 29 mai 1992 de Institutul de Studii Orientale, la Universitatea din București, la comemorarea unui an de la asasinarea savantului. Și, pentru a păstra omogenitatea exgezei, am făcut-o chiar cu criteriile tipologice, teoriile și conceptele utilizate de Culianu însuși.

11. Călătorii în lumi paralele

Nu sunt nevoie să intirzzi asupra unor explicații privind structura cărții sau vreunul dintre capitole. Și asta în primul rind pentru că, anume în acest caz, autorul și-a conceput studiul astfel încât el să fie accesibil unui public mult mai larg decât pătura Ingustă de specialiști căreia i se adresa de regulă Culianu. El era agasat atât de obiceiul ("invățat de la Nicolae Iorga") al unor savanți români de a se "adresa unui cerc restrins de inițiați, pe care-i incintă neînteligibilitatea stilului"²¹, cit și de "copilăria" savanților și editorilor occidentali, care credeau că o carte, pentru a fi "serioasă", trebuie să fie greoaie, academic închisă în năsturi, cu "un aparat critic, (și) o bibliografie impresionante"²². Pe de altă parte, cred că trebuie să avem în vedere și faptul că este prima carte publicată de el în SUA (nu tradusă, ci publicată în SUA), și – fie editura îi-a impus nivelul de accesibilitate, fie și l-a autoimpus – carte trebuia să fie vândabilă. În acest scop, autorul a simplificat structura lucrării, a redus aparatul critic, iar în text a introdus unele explicații "dicționarești"²³, pentru uzul nespecialiștilor, explicații de neimaginat în cărțile sale precedente, scrise și publicate în Europa. Chiar din prima pagină a Introducerii este evident faptul că autorul se adresează intelectualului american mediu, fără să lipsească undă de ironie din subtext.

Nu vreau să se înțeleagă faptul că I.P. Culianu ar fi conceput o carte de popularizare sau comercială – cu sensul peiorativ al termenilor –, ci că, sub masca unei relative accesibilități, el a vehiculat multe concepte și teorii inedite și că a reușit să exprime cele mai abstracte și nuantate idei în forme mai accesibile. Este o performanță care nu este la indemna oricui, iar rezultatul acestui demers este o carte a cărei lectură este profitabilă atât pentru nespecialist, cât și pentru cel mai exigent specialist. Am să puntem un singur exemplu. Pentru a comentă și explică manifestările extatice, viziunile unor lumi paralele și călătoriile în alte lumi, autorul vehiculează teoria spațiilor n-dimensional (cap. 1). Or, pentru toată lumea, inclusiv pentru oamenii de știință, spațul cu mai mult de trei dimensiuni (spațul evadridimensional, de exemplu) rămâne, dacă nu un construct matematic, cel puțin un concept teoretic și abstract. Unii îl folosesc în teoriile lor pentru a justifica tot ce este de neîntelește, tot ce se referă la spiritism, parapsihologie, puteri extra-senzoriale etc. Spațul n-dimensional a devenit un fel de depozit comod și supraaglomerat, în care aruncăm toate neputințele și neștiințele noastre. Cert este că nu putem înțelege și nici măcar intui un astfel de spațiu, pentru că – fiind extra-senzorial – nu-l putem percepe. Pornind de la o carte desuță, *Flatland* ("Platlanda"), publicată în 1883 de reverendul englez Edwin Abbott, I.P. Culianu recurge la o foarte inginoasă și intelligentă translare a problemei: putem intui ce ar însemna un (ipotecic) spațiu cvadridimensional în raport cu ființe tridimensionale, analizând ce ar însemna un spațiu tridimensional în raport cu (ipotecice) ființe bidimensionale²⁴. Pornind de la astfel de teorii cvaziempirice și analizându-le pe cele ale spiritualiștilor (din jurul anului 1900), Culianu ajunge la teoria relativității și la conceptul de "continuum spațio-temporal" elaborat de A. Einstein.

În același timp, autorul urmărește felurile cum au imaginat prozatorii călătoriile în spații paralele, de la Lewis Carroll ("Alice in Wonderland" – 1865, "Through the Looking Glass" – 1871) și Charles Howard Hinton ("Scientific Romances" – 1886, "A New Era of Thought" – 1888), până la Jorge Luis Borges ("Tlön, Uqbar, Orbis Tertius" – 1941, "El Aleph" – 1949). Din păcate, I.P. Culianu nu a remarcat în acest cadru sicronismul preocupărilor literare ale lui Mihai Eminescu, care (în nuvela "Sârmanul Dionis" – 1872) a abordat călătoriile extramundane, călătorile în timp și fenomenele me-tempohotice cu o uimitoare modernitate.

12. O carte ce s-a născut o dată cu uciderea cărturarului

Preocupările din ultimii ani de viață ai autorului – preocupări vizind ascensiunea sufletului la cer și călătoria pe lumeni cealaltă – par a avea o valoare premonitorie. Nu numai cărțile își au destinul lor, ci și cărturarii, și cîteodată cele două destine se impletește în mod miraculos și se influențează în mod straniu.

Un sir de articole, studii și cărți au pregătit forma finală a prezentului volum. În 1983, la foarte prestigioasa și foarte specializata Editură E.J. Brill, din orașul olandez Leiden, Culianu publică un opuscul (96 pp.) pe tema înălțării sufletului la ceruri, *Psychanodia*. Volumul al doilea nu a mai apărut, dar cu un an mai tîrziu autorul scoate, pe aceeași temă, o carte mai amplă, la care am mai avut prilejul să mă refer, *Expériences de l'Extase*. Doi ani mai tîrziu, cartea este tradusă și publicată în Italia și Grecia. În prefată volumului, M. Eliade observă că I.P. Culianu "este familiar și cu alte forme de ascensiune celestială", atestate într-o ară culturală mai largă decât cea abordată: "Ca și în celelalte cărți, autorul abordează în această lucrare ascensiunea extatică, de pe poziția istoricului religiilor. El își limitează investigația la o ară culturală precisă, deși considerabilă – de la vraci greci, precursori ai lui Platon, pînă la Evul Mediu creștin –, dar este familiar și cu alte forme de ascensiune celestială, atestate în diversele șamanisme, în China, în India, în Australia etc. (...). Această exgeză beneficiază tacit și de înțelegerea prealabilă a altor tehnici ale extazului, care nu sunt (și nu pot fi) discutate aici".

Mircea Eliade pare să fi intuit faptul că autorul va relua tema, în incarcarea de a o trata exhaustiv. Într-adevăr, la sfîrșitul anilor '80, Culianu își dă seama că "ar trebui scrisă o istorie generală a călătoriilor în alte lumi, pentru că nu există altă cale de a evalua posibila lor unitate în diversitate". Cum singur declară, cursurile ținute în 1988 și 1989 la Universitatea din Chicago l-au ajutat să-și organizeze întreg materialul și să-și finalizeze această carte. O carte care a apărut la granița dintre antum și postum. Din primăvara anului 1990, autorul începe să primească scrisori (în limba română) de amenințare cu moartea. Cu cîteva zile înainte de a fi ucis (16-17 mai 1991), Culianu organizează și conduce, la Universitatea din Chicago, o mare conferință internațională cu o tematică premonitoare: "Alte tărâmuri. Moarte, extaz și călătorii în lumea de dincolo în știință contemporană". În acest scop, el cere editurii Shambala (Boston) și primește mai multe exemplare de "semnal"

Cu drag și multumire
pentru interviu
16 mai 1991
OUT OF THIS WORLD
21 mai 1991
Chieft

ale cărții *Out of this World. Otherworldly Journeys...*, care urma să apară abia peste o lună, în iunie 1991. Pe 17 mai, la încheierea conferinței, I.P. Culianu își contramandează preconizată și mult dorita călătorie în România (după aproape 20 de ani). În dimineața zilei de 21 mai, deci cu doar cîteva ore înainte de a fi impuscat în cap și împins "în afara acestei lumi", Culianu trimite un astfel de exemplar de "semnal" Gabrielei Adameșteanu, cu o dedicăție de mulțumire pentru publicarea interviului în revista "22"²⁵. Cartea ajunge la destinația după moartea lui Culianu, precum "icoana steliei ce-a murit". Pe pagina de titlu a cărții – cîteva cuvinte grăbite și apoi numele, locul și data morții autorului: "OUT OF THIS WORLD. Cu drag și mulțumiri... Ioan, Chicago, 21 mai 1991". Un ultim "semnal" de la omul din "lumea de dincoace", un prim mesaj de la călătorul în "lumea de dincolo". Este o carte ce s-a născut o dată cu uciderea cărturarului. Și pentru ca, parcurgind-o, să nu ne rătăcim pe tainicele și întortocheatele cărări ale lumii de dincolo, avem privilegiul unei călăuze de elită: Ioan Petru Culianu.

Desigur, avem de-a face cu un destin de excepție, frînt în mod aberant, și nouă nu ne rămîne decît să ne alinăm cu un gînd paradoxal al cincîlui Cioran: "Cine nu moare tînăr, se va căi mai devreme sau mai tîrziu. Cel care își supraviețuiește își ratează... biografia. În definitiv, nu se pot considera împlinite decît destinele frînte". Conform acestei logici răsturnate, nu destinul lui Culianu ar trebui deplins, ci al nostru, al celor care ne supraviețuim, ratindu-ne biografia.

Note

²¹I.P. Culianu, "Cultură română?", în "Agora", Philadelphia, vol. IV, nr. 3, iulie-septembrie 1991, p. 34.

²²Așa cum îi scria Culianu, din Italia, pe la mijlocul anilor '70, prietenului său bucureștean Șerban Anghelescu; vezi "In memoriam Ioan Petru Culianu", masă rotundă cu participarea lui A. Pleșu, P. Drogăeanu, A. Oișteanu, Ș. Anghelescu, Mihaela Cristea (moderator), în "Cotidianul L.A.&L." nr. 94, 18 mai 1992, p. 7.

²³De genul: "Plutarh din Cheroneea, în Beotia (cca 50-120 e.n.), a fost un erudit filozof platonician, interesat în mod deosebit de religia tradițională" s.a.m.d.

²⁴Albert Einstein însuși a recurs în 1916 la acest artificiu, pentru a-și expune teoria relativității "pe înțelesul tuturor"; vezi A. Einstein, Teoria relativității. O expunere elementară, Ed. Humanitas, 1992, p. 86 s.u.

²⁵I.P. Culianu, "Lumea est-europeană...", interviu realizat de Gabriela Adameșteanu, în "22", nr. 13, 5 aprilie 1991, pp. 8-9, 15.



ILIE ȘERBĂNESCU

Finanțarea de iarnă și "redresarea" producției

• dacă acordul cu FMI era semnat în vară, finanțarea externă ar fi fost acum deschisă • aşa nu va mai ajunge decât în preajma primăverii • s-a trenat acceptarea cerințelor FMI numai pentru ca să se ajungă pînă la urmă la ele cu costuri economice și sociale mult mai mari • lipsa finanțării externe va obliga la trimitera lucrătorilor din industrie în "șomaj tehnic" • cu cît este mai mare activitatea în industriile falimentare, cu atît mai mare este deficitul extern •

Credet că este justificat optimismul afișat de executiv, în legătură cu deblocarea finanțării externe?

Finanțarea externă, care putea fi deblocată la timp – prin încheierea la termen, încă din vară, a acordului cu FMI –, nu a fost deschisă nici acum. Și este clar că nu poate ajunge propriu-zis decit în preajma primăverii. Deci, cum s-ar spune, la spartul tîrgului. Se pare că nu există suficienți bani pentru a plăti tranșele necesare în vederea continuării livrărilor de gaze rusești. Ne încluzim denocamdată – fapt dramatic – cu păcură și cărbuni din stocurile (ce ar trebui să fie) intangibile ale rezervelor strategice de stat.

În ciuda optimismului guvernamental și prezidențial, deblocarea efectivă a finanțării externe este condiționată – chiar și numai procedural: un acord cu FMI, semnat în decembrie, nu poate fi aprobat de instanțele de decizie ale organizației decit în anul viitor, iar vîrșăminte efective din creditul odată aprobat nu pot fi primite decit în martie-aprilie. Dacă pe vîrșăminte FMI nu pot conta pe parcursul iernii, guvernantii de la București mizează pe alte trei surse: Banca Mondială (care s-a arătat dispusă să reia finanțarea intreruptă, de îndată ce se semnează acordul cu FMI); un credit-punte de la Banca Reglementelor Internaționale (un fel de bancă centrală a băncilor centrale), contractat în contul creditului de la FMI; în ultimă instanță, împrumuturi lichide pe termen scurt de pe piață bancară (extrem de costisitoare din cauza dobînzilor mari). Și acestea din urmă sunt într-un fel legate de acordul cu FMI, întrucât lumea bancară nu prea se arată dispusă să dea credite celor fără girul FMI. Recurgerea la asemenea credite pare inevitabilă – acest lucru de fapt căutând dl. Isărescu prin emirale petroliere bogate –, deoarece acelea de la Banca Mondială sunt credite cu destinație (neputind fi în nici un caz folosite la finanțarea unor importuri energetice). Și oricum atât acestea cit și un credit de la BRI sunt condiționate strict de încheierea acordului cu FMI. Semnarea lui la începutul lui decembrie este privită cu un optimism debordant: ar însemna că, în două săptămâni, Guvernul și Parlamentul să adopte măsuri și reglementări legislative de care nu s-au învrednicit într-un an întreg.

Se pune astfel legitima întrebare: la ce a folosit trenarea acceptării cerințelor FMI, dacă tot ar urma să se consumă acum la ele? Numai pentru ca oamenii să stea în frig și, altminteri, să se facă absolut același lucru, dar la costuri economice și sociale mult mai mari? Pentru că, evident, toate măsurile pe calea reformei – de la liberalizarea dobînzilor și a cursului valutar la restructurarea, inclusiv prin inevitabilele abandonări, a industriilor falimentare – costă economic și social cu atît mai mult cu cît sunt aminate mai mult, problemele între timp agravindu-se.

Care sunt consecințele nedeblocării la timp a finanțării externe?

Lipsa finanțării externe va obliga, la fel ca în fiecare an din ultimele două decenii, la închiderea

temporară a marilor consumatori industriali de energie și trimiterea lucrătorilor lor în "șomaj tehnic". Caузă nu este însă lipsa finanțării externe în sine, ci o hibă structurală internă de o mare gravitate, cunoscută în general, dar pentru a cărei lichidare nu se face în continuare absolut nimic, deși se vorbește de abandonarea arbitrariului, voluntarismului, centralismului, comunismului etc. În practică însă se face absolut același lucru ca în vremea lui Ceaușescu: O industrie aberant dezvoltată cantitativ și condamnată structural la ineficiență nu este în stare să exporte într-atît încit să-și procure din import măcar necesarul propriu de energie, de care, din motive naturale, nu dispune din resurse interne. Iarna – cînd presiunile constringerilor energetice crește, între altele și datorită consumului particular devenit important – se apeleză forțat la ceea ce ar trebui făcut de bunăvoie și cu bună-sătină: se oprește activitatea și deci alimentarea cu energie a industriilor energofage falimentare. Dar, din păcate, în funcție de amploarea constringerilor, afectate sunt și alte industrii, viabile. Din nefericire, primăvara cercului vicios este reconstituită fără fisuri, cu o nonșalanță irespnsabilă, vecină cu subminarea economiei naționale și bătaia de joc de populație. Reluarea producției în industria falimentară reactivează constringerile energetice. Se accentuează presiunile pentru importuri de energie. Deficitul de plată crește, pînă cînd noi opriri în industriile falimentare devin obligatorii. Acest cerc vicios constituie o dramă. Cu cît este mai mare activitatea în industriile falimentare, cu atît este mai mare și deficitul exterior. Prăbușirea producției industriale față de 1989 nu a rezolvat nimic, pentru că rezultă nu din abandonaři în segmentul falimentar al industriei, ci dintr-o

relativ liniară reducere a producției pe ansamblul industriei, cu menținerea intactă a tuturor structurilor de producție din industriile falimentare.

Cercul vicios demonstrează și că România își consumă pe importurile de energie și materii prime majoritatea copleșitoare a incasărilor sale în devize, precum și a creditelor externe pentru finanțarea deficitului, și că aproape nimic din aceste incasări și credite nu mai rămîne pentru achiziții de tehnologii și echipamente moderne. Fără de care nu există vreo șansă de restructurare, de ajustare industrială. Cercul vicios are deci toate condițiile să se adinească.

Ce semnifică stoparea declinului producției industriale, amănăuă cu nedisimulată satisfacție de actualul Guvern?

Actualul guvern nu numai că nu a făcut nimic pentru ieșirea din acest cerc vicios, dar, în mod aberant, se laudă că a stopat declinul producției industriale, pregătind condițiile pentru redresare în anul următor. Dl. Văcăroiu nu scăpă nici un prilej de a arăta că au apărut semne de reluare a activității industriale. Să vedem ce va spune premierul despre un asemenea fenomen în cursul iernii. Admitînd că ceea ce spun statisticile invocate de dl. Văcăroiu este real, ar fi de fapt mult mai grav decit dacă nici nu ar fi intervenit o creștere a producției industriale. Prăbușirea producției industriale în ultimii patru ani a avut loc în condițiile dispariției unor piețe reale de export (CAER) și a unor piețe fictive interne (lanțul producției de dragul producției). Încă și din actualul nivel al producției industriale, atât de scăzut pe cît e, circa 25% reprezintă producție pe stoc, adică fără piață și, deci, fără posibilitățि de plată. Existenta ei este posibilă pe baza subvenționării camuflate, prin diferite modalități, a segmentului neviable al industriei și este pus în evidență de aşa-numitul "blocaj financiar", care nu înseamnă altceva decit o incurcătură generată de cei în imposibilitate cronică de plată din lipsă de piață, dar care continuă să fie artificial menținută în viață. Producția pe stoc îndeosebi, dar și capacitatele nefolosite evidențiază dramatic ce stîm din informațiile curente: absența oricărei schimbări în structurile fizice ale industriei (întreprinderi, echipamente). Șansa de a găsi piețe și, deci, de a crește producția este legată de schimbarea acestor structuri pentru a le face apte să fabrice alte mărfuri sau de a le adapta și imbunătăți substanțial pe cele existente. Or, în măsura în care în întreaga industrie nu s-a schimbat aproape nimic din structurile fizice, o producție mai mare nu înseamnă altceva decit reactivarea vechilor structuri productive și, în fapt, obținerea unor producții nenecesare. România are nevoie de redresarea producției industriale numai pe baza restructurării și după începerea ei. Numai de atunci încolo va fi un fenomen pozitiv. Pînă atunci este ceva rău, o alimentare irespnsabilă a balastului de care trebuie să scăpăm pentru că blochează iremediabil întreaga economie și răpește orice șansă de realizare a unei insănătoșiri economice. Pe structurile economice actuale, redresarea producției este posibilă, dar în nici un caz de dorit, însemnind doar irosirea de resurse. Pînă la o cît de cît semnificativă schimbare a structurilor de producție, o redresare a activității economice nu poate fi decit un slogan politic, a cărui încercare de aplicare este inutilă și extrem de costisitoare.



BERNARD PAQUETEAU România caricaturizată

Toți cei care, în acești ultimi ani, au trăit în România sau i-au urmărit îndeaproape evoluția nu au putut să nu fie șocați de imaginea ei prezentată simbatică 23 octombrie pe canalul France 3, în filmul de televiziune *Fratele trădat*. Sigur că e vorba de o ficțiune, dar această ficțiune este ancorată într-o actualitate precisă, fierbinte și imediată. Încă de la primele imagini, despre această țară ni se propun clișeele cele mai răsuflare. Spunând acesta, nu mă refer numai la stereotipul facil și banal al copiilor străzii, la cel privind brutalitatea și degradarea generalizată a populației sau la insistența apăsătoare asupra consumului facil al femeilor tinere de către turistii cheflui, chiar dacă, într-adevăr, în largi sectoare ale populației mizeria materială și morală este profundă. Nu mă refer nici la erorile de amânunt sau neverosimilitățile enorme (un preot cu o funcție esențială în economia povestirii slujește o comunitate rurală română nefiind nici ortodox, nici greco-catolic!).

Prezentarea caricaturală a raporturilor dintre români și minoritatea maghiară mi se pare însă lucru cel mai grav. El te lasă să crezi că în România nu s-a schimbat nimic după moartea lui Ceaușescu, că Securitatea acționează întocmai ca înainte, că în Transilvania se desfășoară, ca în fostă Iugoslavia, o acțiune sistematică de epurare etnică.

Un astfel de film, despre România de după '89, nu poate decit să-i bucure pe cei care, extremiști naționaliști români sau iridentiști maghiari din Transilvania, doresc să se ajungă la și mai rău. (...) Acest film de televiziune nu se pare total inopportun și irresponsabil, pe lingă faptul că este fals și insultător într-un mod grosolan. De fapt, el pune problema modului de folosire a actualității de către televiziune, și, îndeosebi, pe aceea a conciliului istoriei imediate cu ficțiunea. Urmărind informațiile, vedem că situația minorităților naționale în țările din Est – ca în toată fosta zonă de influență sovietică – este încordată chiar dacă nu a-explodat încă. Imaginile pe care le primim ne tulbură și ne scandalizează.

Funcția mijloacelor de comunicare în masă nu este totuși de a întreține ideile noastre vagi sau false și bunele noastre sentimente sub pretextul că se adresează înainte de toate emoțiile. Ea nu se mărginește să expună în față ochilor noștri imagini violente, pline de singe, golite de sens și grabnic ambalate în explicații sumare.

Mai emotionantă decit toate celelalte canale de comunicare, televiziunea are, în aceeași măsură, obligația inteligenței, care ar trebui să o constringă la mai multă rigoare, calm și tact atunci cînd se incumetă să abordeze (dincolo de reportajele-clip ale actualităților televizate) sub forma documentarului analitic sau, ca aici, sub formă de ficțiune, subiecte delicate.

Filmul difuzat pe France 3 simbatică 23 octombrie a demonstrat exact contrariul. El n-a făcut decit să aprofundeze necunoașterea, să agraveze prejudecățile multor francezi în privința României și să-i rănească pe români de toate opinii care vor fi avut tristul privilegiu să-l vadă.

Peter Leuprecht, secretar general adjunct al Consiliului Europei, la București



Sub egida "Helsinki Citizens Assembly" și a Fundației Soros pentru o Societate Deschisă, între 18 și 20 noiembrie 1993 a fost organizată conferință "Să construim o punte spre o cultură a păcii în Europa". În prima zi lucrările conferinței au fost prezidate de Peter Leuprecht, secretar general adjunct al Consiliului Europei. În cea de-a doua, de către d-na Karen Fogg, președinte al Delegației Comunității Europene la București. Conferința a reunit personalități internaționale – Mary Kalder și Sonja Licht (președintă ai "Helsinki Citizens Assembly"), Mient Jan Feber, José Palau, reprezentanți ai Societății civile, Guvernului, Președinției, Parlamentului, între care: Cornelius Coposu, Olli- viu Gherman, Victor Babiuc, Alin Teodorescu, Marko Béla, Gabriel Andreescu, Varujan Vosganian, Dinu C. Giurescu, Mariana Celac, Sorin Vieru și alții.

Reproducem cu această ocazie discursul ținut de Peter Leuprecht, secretar adjunct al Consiliului Europei. În unul din numerele viitoare vom oferi cititorilor noștri un interviu cu d-na Karen Fogg. Reproducem discursul rostit de Peter Leuprecht la conferința de la București.

Sunt extrem de bucurios că mă aflu din nou în România, țară care de mai bine de o lună este membră a Consiliului Europei; în plus, sunt bucurios că mă aflu printre prietenii ai căror curaj, devotament și angajare le cunosc și le respect. Sunt oameni de care orice țară are nevoie și cu atât mai mult cele fost comuniste, oameni care au contribuit la păstrarea unor nuclee de societate civilă și care acum pot ajuta la crearea unei culturi a păcii.

Cu permisiunea dumneavoastră, voi spune cîteva cuvinte despre România ca țară de curind admisă în Consiliul Europei, și apoi mă voi referi, tot foarte puțin (deși subiectul este atât de vast), la proiectul european.

Aderarea României cu drepturi depline în Consiliul Europei semnifică alăturarea ei la familia țărilor democrație de pe continentul nostru.

S-a spus aici (dar eu am auzit acest lucru și în alte părți) că față de România Consiliul Europei a fost prea sever, că România, poporul român au așteptat la poarta Consiliului prea multă vreme. Este adevărat. Dar vreau să vă spun cu toată franchețea: dacă admiterea României în Consiliul Europei a fost întârziată, acest lucru s-a petrecut pentru că au existat puternice motive obiective. Motive care nu s-au situat niciodată în Consiliu, nici în Europa, ci în România. Nici un moment n-a existat un "parti pris", un soi de incriminare sau o discriminare față de România. Dimpotrivă. Dacă a existat o prejudicătă a priori față de România, ea a fost una favorabilă, datorată istoriei, culturii care leagă atât de profund această țară de Europa. În plus, în Consiliul Europei se cunoștea prea bine în ce fel a fost distrusă această țară de regimul totalitar la care s-a adăugat și nebunia unui dictator.

Sunt profund convins că, avizând aderarea României la Consiliul Europei, atât organizația noastră – răminind fermă pe principiile ei –, cit și țara dumneavoastră, vor avea cîteva cîștagi. Sigur că intrarea României în Consiliu n-a fost un proces desăvîrșit, dar, aşa cum a arătat și d-na Lalumière, este începutul unei noi experiențe. Nu înseamnă că, dacă România a intrat în Consiliul Europei, ea a făcut proba democrației o dată pentru totdeauna. Consiliul Europei are datoria să rămână vigilent nu numai față de România care a aderat recent, ci față de toți membrii săi pentru a fi sigur că principiile sale fundamentale sunt respectate. În acest sens – și nu cred că divulg mari secrete diplomatice –, cu puțin timp în urmă, la Strasbourg, am avut o conștientizare cu ministrul Afacerilor Externe al României, am discutat despre consecințele aderării României la Consiliul Europei. După cum stăti, pentru a fi admisă, România și-a luat anumite angajamente pe care, dacă și le-a luat, trebuie să le și indeplinească, iar cel față de care îl-a luat angajamentul trebuie să supravegheze împlinirea lui. Pentru România, organizația noastră va fi un partener onest, dar, fără îndoială, uneori puțin cam dificil. Așa cum am mai spus-o deja, nu este sfîrșitul, ci începutul unei noi etape.

Aș vrea să vă expun acum în cîteva cuvinte proiectul european.

Prima întrebare care s-ar putea pune și pe care unii de la dumneavoastră îl au pus este formulată în spiritul unei critici și autocritici constructive. Întrebarea ar fi: are Europa astăzi un proiect? Multă oameni pe care eu îi admir au pus această întrebare. De exemplu, Václav Havel a formulat această întrebare cu o anumită brutalitate, răspunzindu-i astfel lui François Mitterrand, cel ce a descris în mare tabloul instituțiilor cu care Europa trebuie dotată (în acest tablou, Consiliul Europei reprezintă unul dintre pivoți). Havel a răspuns că da, sigur, instituțiile înseamnă foarte mult, dar Europa nu are nevoie doar de instituții atât timp cît lipsește o viziune a Europei actuale.

Personal, eu cred că Europa suferă astăzi de un triplu deficit. Primul ar fi lipsa de gîndire, al doilea, lipsa de viziune. Nu mă pot impiedica să nu constată și să nu deping o mare sărăcie de gîndiri europene actuale. În același timp, dacă există o gîndire critică europeană, ea vine din partea noilor membri ai Consiliului European; vine din partea unor oameni ca Václav Havel, Bronisław Geremek, Adam Michnik.

La deficitul de gîndire să adaugă cel al lipsei de viziune, al lipsei unui sens al direcției. Stîm oare unde mergem sau unde vrem să ajungem? Avem impresia că Europa navighează cam în derîvă. Voi repeta ceea ce spunea în acest sens Havel: lumea întreagă de dinainte de 1989 era mai simplă (nu vreau să spun că și mai bună). Se știa unde e binele și unde răul. Prin definiție, occidentalii reprezentau binele și ei erau de iubit. Era o dragoste mentală. Or, schimbarea din 1989 – căreia nu însă cintărit încă toate consecințele – a tulburat multe obișnuințe de a gîndi și de a acționa.

Al treilea deficit de care suferă azi Europa este cel al valorilor. În special Consiliul Europei – cel puțin după intenția fondatorilor lui – trebuie să fie incarnarea a numitor valori fundamentale. Are societatea europeană înăuntrul acestor valori? Se poate constata un atașament profund la aceste valori? Vorbind de democrație. Dar iată că nu doar în țări care se află în tranziție, din Europa centrală sau orientală, ci și în alte, oamenii deja sănătoși dezamăgiți de democrație. Priviți de pildă procentul de participare la alegeri într-o țară ca Polonia. Dar și în Europa occidentală există o deziluzie față de democrație și față de clasa politică.

Cu toate acestea, există un proiect european pe care noi avem datoria de a-l păstra și de a-l dezvolta. Care este acest proiect? Înainte de toate este un proiect de uniune și de pace.

În spirit, proiectul de uniune europeană datează din timpul celui de-al doilea război mondial, care s-a infăptuit în mod concret după război. Cordonatele acestui proces au fost drepturile omului, democrația pluralistă, statul de drept. Aceste elemente se regăsesc în preambulul la Convenția europeană pentru drepturile omului și se sprînjă pe ideea că pacea, armisia, justitia nu sunt posibile fără respectul față de persoana umană.

Înălț din 1942 – deci în plin război mondial – Churchill spunea că după victorie va fi necesară creația unui consiliu al Europei care să realizeze pacea și că, într-o zi, această organizație va trebui să inglobeze toate națiunile Europei, de la nord la sud și de la est la vest. Înălț deci pe Churchill, unul dintre părinții Consiliului European! În ideea fondatorilor Consiliului, nu trebuia edificată orice fel de Europă, ci una pe bază instituțională solidă care să impiedice întoarcerea la nazism, fascism sau orice fel de totalitarism.

Aș spune deci că Europa unită este înainte de orice un proiect umanist, iar omul, demnitatea sa, drepturile sale fundamentale trebuie să fie în centrul acestei construcții.

M-am ocupat îndeaproape de drepturile omului și pot spune că am o calificare în domeniul. Văd uneori, în Europa occidentală, o lectură extremă de egoistă, individualistă, revendicativă a drepturilor omului. Este un pericol care vă pîndește și pe dumneavoastră. Se uită sau se ignoră că drepturile omului înseamnă înainte de orice dreptul celuilalt și că dreptul nostru și libertatea noastră nu ca limită dreptul și libertatea celuilalt. Eu cred că aceste lucruri trebuie să le avem mereu în minte, cu atât mai mult cu cit ne aflăm în față unor fenomene neliniștită, iraționale și puțin cam dispurate care se petrec în încercarea de găsire a identității etnice. Ceea ce noi trebuie să învățăm în Europa este respectul pentru diversitate. Trebuie să reflectăm adinc la raportul nostru cu celuilalt, pentru că eu cred că în spatele multor fenomene care sfîșie azi continentul se află, filosofic vorbind, refuzul a ceea ce este universal în om și în umanitate, și incapacitatea cresătă a oamenilor de a-l lua pe celuilalt așa cum e.

Deci, proiectul european trebuie să fie, înainte de orice, un proiect pentru om și care să nu se poată realiză decât cu oameni. De aici decurge importanța deosebită a societății civile în această construcție europeană. Este locul să amintesc rolul fundamental pe care îl joacă în acest sens organizațiile non-guvernamentale, organizații care în Consiliul European constituie o rețea densă și foarte importantă.

Cîteva cuvinte despre Consiliul Europei și Comunitatea Europeană. Consiliul Europei a fost fondat în 1949, ca primă organizație vastă (azi din ce în ce mai vastă), avînd drept condiții de admitere exigențe foarte clare și foarte ferme: respectarea drepturilor omului, democrația pluralistă, statul de drept. Conform acestor exigențe, multă vreme Consiliul European nu a putut "înțelege" nu numai țările cu regim comunist din Est, dar și țările ca Spania, Portugalia. Atunci cînd coloniile au luat puterea abolind democrația și violind drepturile omului, Grecia a trebuit să parasească organizația noastră. Cred că atunci Consiliul European a jucat un rol fundamental.

Astăzi, Consiliul European devine din ce în ce mai mult o organizație paneuropeană; cînd o țară își prezintă candidatura, noi trebuie să examinăm toate condițiile – este ceea ce se întimplă acum cu țările din ex-URSS și în special cu Rusia, care bate la poarta Consiliului. Mai devreme sau mai tîrziu noi va trebui să răspundem la întrebarea: unde se sfîrșește Europa?

Consiliul European activează încheind tratate și convenții care ating domenii foarte importante ale dreptului și ale vieții cotidiene. Consiliul European are o Adunare parlamentară unde se află parlamentari



aleși de Parlamentele naționale, este apoi Comitetul ministrilor, compus din miniștri de Externe, apoi sunt mai multe componențe la alte nivele ministeriale și o rețea de organizații non-guvernamentale. Există apoi un Secretariat general cu funcționari europeni și condus de d-na Catherine Lalumière.

Documentul cel mai important al Consiliului este Convenția europeană a drepturilor omului, dar există și o serie întreagă de alte documente. Cînd o țară aderă la organizația noastră, ea aderă în întregime la toate convențiile Consiliului. Am discutat acest lucru și cu ministrul de Externe al României. Acum, în țara dumneavoastră, se refac sistemul juridic; această refacere va trebui să țină cont de exigențele convențiilor pe care România deja le-a semnat.

Fourte curind după crearea Consiliului European și în cadrul lui a fost lansată ideea de a da naștere unor instituții supranacionale – este cazul Comunității Economice Europene, care se ocupă de problemele economice ale țărilor membre, dar care acum încearcă să se organizeze și politic. Pentru realizarea proiectului european, tratatul de la Maastricht reprezintă un important pas înainte. La ora actuală, Comunitatea Economică Europeană își pune problema largirii ei prin acceptarea de noi membri.

Aș vrea să încheie spunând cîteva cuvinte despre conferință dumneavoastră – "Construcția unei culturi a păcii". Între toate fenomenele îngrijorătoare cu care se confruntă astăzi Europa (definirea identității etnice, etnocentrism, naționalism agresiv), poate că cel mai grav este "irationalitatea ca fenomen politic". Se poate constata că acest fenomen se manifestă și în țări considerate ca foarte civilizate – mă gîndesc în primul rînd la Germania. Înainte de război există o întreagă literatură germană în care irrationalitatea era privită ca virtute, prin exaltarea întoarcerii la natură. Natura este sălbatică, intolerantă, la fel trebuie să fim și noi. Împotriva acestor concepții, Thomas Mann (ca și alții inteligenți) a protestat, lansînd un apel la rațiune. Din nefericire, n-au fost auziți. Sper că astăzi vor fi evitate aceste tendințe iraționale. Dacă vrem să construim o cultură a păcii, trebuie să revenim la atitudini umane, raționale. Trebuie să-l ascultăm pe celuilalt, să-l respectăm pe celuilalt. Diversitatea nu trebuie lăsată ca un handicap, ci ca o bogăție.

Este un subiect care ne preocupă mult în acest moment și cred că e semnificativ faptul că la Viena cel mai fierbinte subiect a fost cel privind minoritățile. Acolo s-a adoptat o declarație importantă și mai ales un plan de acțiune împotriva racismului, a xenofobiei, antisemitismului.

O cultură a păcii trebuie facută cu cetățeni și pentru cetățeni. În acest sens, noi susținem proiecte practice privind societatea civilă și crearea unei prese independente.

Traducere de RODICA PALADE

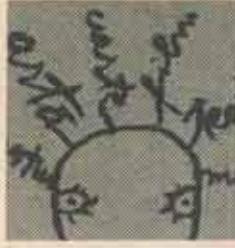
COMUNICAT

Grupul pentru Dialog Social susține inițiativa Convenției Democrate de a organiza o adunare publică în ziua de 1 Decembrie orele 13.00, în Piața Revoluției din București, cu prilejul Zilei Naționale a României și aniversării a 75 de ani de la Marea Unire.

Membri ai Grupului pentru Dialog Social vor participa alături de ceilalți la această manifestare.

Președinte al CA al GDS
Radu Filipescu

29.11.1993
București



GABRIEL ANDREESCU

Crimă și moralitate

"Există momente de răscrucie cind morile de vînt cu care se luptă poetul îl apartin în aceeași măsură și lui ca individ și istoriei, și în totodată și de condiția umană."

In acest pasaj, care deschide volumul apărut la editura Litera, este de văzut întreg orgoliul unei poete care nu s-a gindit niciodată, odinioară, și nu a ajuns să se gîndească nici astăzi, pe sine, altfel decât în termenii absolutului.

CRIMĂ ȘI MORALITATE are natura friabilă a unei colecții de intervenții la coloanii, articole de revistă și chiar răspunsuri la anchete. Dar cind o termini, ea a căpătat consistența unei bucată de chihlimbar. Deși texte încep cu mai 1990 și se termină cu martie 1993, acoperind perioada prin secvențe oarecum uniforme, cartea Ilenei Mălăncioiu nu este documentul acestor trei ani, ci carteas unor teme: chiar tema crimi și chiar tema moralității.

CRIMĂ ȘI MORALITATE este prezentat drept volum de eseuri politice. În fapt, termenul "politic" desigură doar un aspect de suprafață. Chiar dacă numele personajelor politice apar frecvent, ele sau acțiunile lor interesează autoarea numai în măsura în care prin intermediul lor se operează o trimiterie în plan moral și în plan existențial. Iar acolo unde în mod excepțional se poate vorbi despre o preocupare politică, argumentarea se pierde în fața realităților și, mai ales, în savoarea polemică.

Faptul că "mediul natural" al autoarei este cel cultural se recunoaște și în plăcerea de a căuta parteneri de polemică între intelectuali. Locul oferit în economia volumului literaturii, sau destinul revistelor de cultură și al Uniunii Scriitorilor, este, fără indoială, semnificativ. Dar mai ales, este important tonul, care contrastă cu modul plăcăs și abstract în care oamenii de cultură tratează astăzi acest subiect.

Ileana Mălăncioiu are voința de a repune adevărul în drepturile sale. De a corecta, acolo unde este cazul. De a restitu.

"Un loc aparte în poezia rezistenței l-a ocupat Virgil Mazilescu cu volumul său *Guillaume* poetul și administratorul care punea în evidență poetenul în totalitarism și apoi îl lăsa să-și dezvăluie existența sa nu prin cuvinte, ci prin spațiul contaminat care se simte între ele și dincolo de ele.

Intr-un fel poezia care se autoîntindează postmodernistă și care își amintește mai mult sau mai puțin reverentios de Nichita vine de fapt de la Virgil Mazilescu la care parcă se teme să facă referiri." (Revoluția nu a fost un spectacol de iluzionism, p. 7)

Pentru I.M. nu există nimic care primează în fața adevărului.

"Chiar dacă va fi și mai antifesenist decit mine, cel care va descrie acest modest capitol de istorie literară nu va putea să facă abstracție nici de rafturile de cărți ale lui Augustin Buzura." (Imaginea..., p. 46)

A corecta înseamnă a aduce la aceeași judecată pe vîi și pe morți.

"Înțind că eu cred că dacă vorbim, bunăoară, despre președintele nostru de onoare Stefan Augustin Doiană și despre rezistență manifestată față de domnia sa, și nu vorbim despre Ovidiu Cotruș, care i-a fost prieten și a căruia onoare este și ea în afara oricarei indoiei, participăm și noi la mistificarea de care ne plingem și care tinde să se generalizeze." (A rezista și a nu mai rezista, pp. 50-51)

Iar la această judecată, I.M. este mesagera celor care nu mai sunt.

"Cum este uitat și faptul că poezia rezistenței nu a inceput nici cu Blandiana, nici cu Dinescu, nici cu mine, nici cu alți scriitori mai tineri decât noi.

Ea a inceput cu poemale și cu tabletele incendiare ale lui Eugen Jebeleanu pentru care autoritățile au sfîrșit prin a desființa vechea revistă *Contemporanul*. (Imaginea colonel penitenciarie în coloana română, p. 46)

Adevărul, restituirele sunt forme ale memoriei. Ileana Mălăncioiu nu înțează "să-și aducă amintă". Ea se gîndește la Daniel Turcea, "la carteasa Entropia, axată pe starea care precede distrugerea ființei și la inițierea în vederea trecerii propuse în următorul volum. Mă gîndesc, de asemenea, la sinuciderea treptată a lui Virgil Mazilescu și la mărturia acestei distrugerii lente (...). Mă gîndesc la poetul spiritului însetat de real care a fost Marius Robescu, găsit mort în locuința sa și înmormânat fără să se facă nici o cercetare. Mă gîndesc la Marcel Mihală, pe care spaimă că ar fi pindit în permanență de Securitate l-a adus la nebunie și la sinucidere." (Imaginea..., pp. 44-45).

Dar memoria poetei, în acest volum, este mai întâi de toate **MEMORIA MARII CRIME**. Rămine tulburătoare – și pentru că este atât de singulară în această lume în care jocurile dintre cei vîi se desfășoară peste umbrele celor morți – această revenire obsesivă, în texte scrise pe parcursul a trei ani, la imaginea tinerilor care au murit. "Aș fi putut să socotesc faptul că dictatorul a fost executat ca pe o victorie personală, dar întrucât această victorie a fost plătită cu singele unora dintre cei mai buni tineri ai țării, nu m-am putut bucura. Mă gîndeam în grozăță la tinerii ucisi cu aceeași lipsă de scrupule și înainte și după dispariția "odiosului dictator" și imi spuneam, pe urmele bătrînului Moromete, că politica nu e lucru curat." – scrie I.M. în decembrie 1990. "Păcatul originar al statului nostru de drept îl reprezintă lovitura de stat care a schimbat o echipă comunistă cu alta, în vreme ce tinerii stațeau cu pieptul deschis în fața armelor, crezind că prin moarte lor ar putea să se schimbe ce-a fost." – ne amintește din nou în octombrie 1991. "Dar, din nenorocire, lucrurile nu s-au petrecut aşa și tragedia noastră a fost infinit mai mare decât cea shakespeariană. Fiindcă bătălia pentru tron n-a avut loc doar în această familie, ci peste capetele milioanelor de naivi entuziaști, transformați în scuturi și chemați să stea pe pămîntul nimănui, în fața gloanțelor care veneau din ambele părți." – strigă, cu aceeași nerezemnare, Ileana Mălăncioiu, în februarie 1993.

La I.M. forma ceea mai acută a acestei nerezemnări este tristețea de a supraviețui.

Articolele Ilenei Mălăncioiu au de cele mai multe ori un caracter polemic. Cu cine polemizează ea? Cu Ion Hiescu, cu Silviu Brucan, cu Virgil Măgureanu – cu Puterea personalizată – deseori. Dar ea preferă să polemizeze, aşa cum spuneam, cu colegii.

Si o face uneori cu asprime, ca în acest "portret" al lui Mircea Dinescu (pe care nu l-a mai "atins" nici unul dintre fostii sprijinitori ai președintelui Urmunii Scriitorilor): "Liderul nostru național (și internațional), ajuns în situația de a decide, nu se mai ocupă decit de tipărire cărților sale în sute de mii de exemplare (...), de editura sa particulară, de tipografia sa (...), de mașinile sale personale, de Academia sa Cață-

vencu (...), de vila moștenită de la tovarășa Mia Groza, de a vîna fazani și de alte lucruri de acest fel pe care, în ciuda mizeriei în care se zhâte majoritatea alegătorilor săi, le socotește de la sine înțelese." (Tristețea de a supraviețui, p. 82)

Alteori, o face conștincios-colegial, ca în disputa Liiceanu-Agopian (In dezacord cu un dezacord, pp. 125-131). Ori cu un haz nebun (sintagma care, în cazul I.M. nu poate fi decit o formulă de stil) în replică la Nicolae Manolescu. (Din criza se-ntrupează Poezia, pp. 148-155)

Însă partenerul de polemică îndrăgit de I.M. rămîne Andrei Pleșu. Fostul ministru al Culturii și actualul director al revistei Dilema este numit în multe pagini ale cărții și cîteva articole și sint "dedicate" chiar lui. Trebuie amintită o capodoperă a stilului polemic, textul care încheie și dă numele volumului: **CRIMĂ ȘI MORALITATE**. O sansă, îți vine să spui, pentru cei care se pot visa "victime ferice".

Textele Ilenei Mălăncioiu par să fi absorbit în ele o ironie cosmică, hohotul ei – dacă îl auzi – este disperat. Dar tot acest sunet de fond răzbăte dintr-un spectacol. Surprinzătoare la această scriitoare care ne-a obișnuit cu austeritatea discursului poetic este verva eseurilor. Ciudat pare și faptul că mijloacele atât de eficace, care-l fac pe cititor să "consume" publicistica Ilenei Mălăncioiu cu delicio, sint repetitive și deosebit de simple. Iată cîteva "instrumente" ale ironiei ei devastatoare.

I.M. se "induioșează": "Și brusc m-a induioșat știrea (transmisă grav, pe tonul unui discurs funebru) că și această instituție (Televiziunea română) pe care eu o credeam înfloritoare, se află în pragul falimentului." (Împotriva impozitului pe fumărit..., p. 98) sau: "Văzind această scenă (Boris Elțin, justificindu-se că nu s-ar fi urcat pe tribună în stare de ebrietate) care m-a induioșat pîna la lacrimi, fără să vreau m-am întrebat dacă s-ar fi putut întîmpla așa ceva pe vremea lui Iosif Visarionovici..." (O coloană de tancuri scăpată de sub control, p. 109)

Dar altelei I.M. "se gîndește înfricoșată": "Doamne, mă gîndesc înfricoșată, dacă nu era Elțin să aibă grija?" (de a nu scăpa de sub control întreaga Armată Roșie, nu numai coloana de tancuri care a ajuns pîna la Nistrul – O coloană de tancuri scăpată de sub control, p. 109)

Sau "se încăpăținează": "Fiindcă eu mă încăpăținez să cred mai departe că... mai trebuie să rămînă și cineva profund îngrijorat pentru tot ce se întimplă și, în același timp, capabil să nu vadă lucrurile numai din perspectiva momentului, ci pe un termen mai lung." (In dezacord cu un dezacord, pp. 125-131)

Acordul ironic cu "adversarul", gestul ludic al luării în serios: "Nu știu ce au gindit alții despre asta (dilectul senator Brătianu ieșind pe micul ecran cu niște cartofii în mînă) dar eu m-am decis pe loc să-l iau în serios și să trag concluzia: dar dacă are, totusi, dreptate? (Împotriva impozitului pe fumărit..., p. 98); "(...) dar dacă politicianul Silviu Brucan are totuși dreptate atunci cînd se situează deasupra lucrurilor și ride de naivitatea noastră de a spera că odată și odată va avea totuși loc procesul comunismului?" (la capătul unui lung și de întrebări: Pe pămîntul nimănui, situat între cele două fronturi, pp. 91-92).

Dar stilul eseurilor politice din **CRIMĂ ȘI MORALITATE**, nereductibil la aceste cîteva observații, ar merită un studiu special.

Redescoperi la sfîrșitul acestei lecturi întreg patetismul autoarei care nu s-a gindit pe sine niciodată, și nu a ajuns să se gîndească nici acum, decât în termeni absolutilui. În fond, Ileana Mălăncioiu este, mai mult decât oricare altul pe care îl cunosc, POETUL, a cărui luptă nu s-a impiedicat de morile de vînt; ci glasul ei înfruntă, inconfundabil, somnul istoriei și pervertirea condiției umane.



Consfătuirea națională a primarilor și consilierilor PD (FSN)

Simbăta 27 noiembrie a fost dată publicității analiza realizată de PD (FSN) – "Starea actuală a administrației locale și politica PD vizînd reforma în domeniul administrației locale". Alături de Petre Roman, Adrian Severin și Radu Berceanu, care au prezentat analize și aprecieri globale asupra situației administrației locale, au luat cuvîntul primari și consilieri din diverse județe, fiecare aducînd în discuție problemele concrete (uneori de nerezolvat) cărora trebuie să le facă față.

PD (FSN) își atribuie meritul de inițiator al reformei administrației publice locale, al cărei punct-cheie îl constituie Legea 69/1991, prin care se consfințează principiul autonomiei locale, descentralizarea serviciilor publici, eligibilitatea autorităților administrației locale, consultarea cetățenilor în chestiuni de interes major (inclusiv prin referendum), răspunderea proprie a autorităților alese pentru actele lor. Deoarece, conform proprietăților declarării, PD (FSN) detine aproape 20.000 de primari, consilieri locali și județeni, respectiv 47,7% din mandatele de primari, 40,3% din mandatele de consilieri locali și 33,8% din cele de consilieri județeni, a apărut ideea realizării unei coaliții a consilierilor PD (FSN) cu consilierii celorlalte partide democratice ale opoziției parlamentare și extraparlamentare. Astfel s-ar putea contracara la nivel local coalitia PDSR-PUNR-PRM-PSM care guvernează la nivel central. Dar fără instrumentele exercitării concrete a principiului autonomiei locale și în condițiile în care Puterea manifestă tendința de a restrînge progresiv autonomia locală (prin incalcarea sistematică a articolului 119 din Constituție și a articolului 1 din Legea 69/1991), practic ne aflăm în imposibilitatea participării directe a

comunităților teritoriale la rezolvarea propriilor probleme și în situația compromisului instituțiilor administrației locale.

Obstacolele ridicate de Guvern în calea eficientizării administrației locale au fost împărțite de PD (FSN) în 3 categorii: de ordin legislativ, constitutional și politic. Cele de ordin legislativ se referă la refuzul adoptării unor acte normative (Legea taxelor și impozitelor locale, care, conform Legii 69/1991, ar fi trebuit să fie adoptată într-un interval de trei luni, iar de atunci a trecut un an și jumătate; Legea funcționarului public; Legea privind restituirea pădurilor comunale în proprietatea comunelor și orașelor etc.). Cele de ordin instituțional privesc îngrădirea activității structurilor administrației locale prin funcționarea în paralel cu acestea a unor organisme subordonate ministerelor, deci administrației centrale. Este situația celor mai importante domenii: agricultura, asistența sanitară, invățămîntul, cultura, perceperea taxelor și impozitelor. Un exemplu grăitor îl constituie direcțiile agricole, imense aparate birocратice, care consumă un buget ce nu poate fi controlat direct de cetățeni. Obstacolele de ordin politic sint încercările guvernului de compromitere a reprezentanților din administrația locală ai partidelor de Opoziție și sacrificarea intereselor comunității locale prin confiscarea resurselor lor pentru umplerea gălurilor gestiunii centrale.

Din intervențările primarilor și consilierilor s-a conturat imaginea unor comunități locale extrem de sărace (bugetul Bucureștiului este de 40 dolari/cap locuitor/an, situat pe antepenultimul loc în lume, în timp ce bugetul orașului Tokio este de 7.000 dolari/cap locuitor/an, iar cel al Vienei de 6.000 dolari/cap locuitor/an). La toate acestea se adaugă încercările de intimidare a primarilor și consilierilor Opoziției de către reprezentanții Puterii, în special de către prefecti, care sint încă prijați ca un fel de prim-secretari.

OANA ARMEANU

JEAN-YVES POTEL

Democrația poloneză se consolidează

La patru ani după formarea primului guvern postcomunist, oricât de paradoxală, de insuficientă și de criticabilă, democrația a fost cucerită în Polonia. El i se adaugă și primele succese economice. Polonia este singura țară din Europa centrală și orientală care în 1992 a înregistrat o creștere pozitivă (între +0,5% și +2%). În 1993 s-a prevăzut, pe lîngă creșterea produsului intern brut (PIB) – între 1% și 2% –, creșterea indicelui de consum privat pe locitor (+1,3) și a celui de investiție brută (+3,5%). Agricultura își continuă căderea (-7%). Rămîne ca prețurile la consum să crească (de la 2% la 3% pe lună), iar procentul șomajului să se mențină la aproximativ 15%, adică 2,6 milioane de șomeri.

La întrebarea dacă nu cumva reforma a împărțit Polonia în partizani și opozanți, sociologul Andrzej Rychard, care se ocupă cu sondarea opiniei publice răspunde: "Există mai degrabă un clivaj între cei care deja au beneficiat de pe urma schimbării sau vor beneficia în curind și ceilalți, care nu constituie neapărat un grup antireformă". Cei din a două categorie sunt pasivi, nesiguri, poate majoritari. Muncitori ai marilor întreprinderi de stat aflate în restructurare, funcționari ai serviciilor publice, țărani și muncitori agricoli, pensionari, tineri slab calificați, șomeri, locutori ai orașelor – ei sunt respingi sau înghițiti. Ei nu se recunosc în noua clasă politică pe care însă o pot destabiliza.

Astfel, cele două principale mize ale transformărilor din Polonia par contradictorii și de patru ani minează acțiunea conducerilor: pe de o parte, continuarea reformei economice dă bune rezultate cu prețul excluderii sau frustrării unei părți deloc negligabile a populației; pe de altă parte, haosul politic al "non-ciștiștilor" se exprimă în mod democratic în multitudinea de mici partide, în dezordine și confuzie.

La Lodz, al doilea oraș al țării și cel mai vechi centru industrial, coabitează două lumi. Strada Piotrkowska – mindrie a primilor capitaliști din secolul al XIX-lea, principală arteră a "paradisului" – este acum în curs de renovare: ea este pavată, fațadele istorice sunt curățate, în vreme ce o mulțime se imbulzește să contemplă buticurile de lux, pizzeriile, un excelent restaurant chinezesc. Ai crede că ești în centrul Lyon-ului, cu care, de altfel, orașul este înfrățit. "Vreau să devinem o metropolă modernă" – spunea J. Michaluk, viceprimarul orașului –, vrem să facem din capitala textilelor și a consecinților un centru internațional al modei. Avem deja un tîrg și, în continuare, pregătim un festival internațional al manechinelor, o școală de croitorie de înaltă clasă, un palat al expozițiilor, un centru pentru congrese..."

Dar șomajul? Intrebă "Ne sperie. El a atins aproximativ 19% din muncitorii orașului." Din 99.000 de șomeri înregistrati în mai 1993 la Lodz, 47% sunt femei, iar 34% sunt la sfîrșitul perioadei în care li se acordă ajutor. Cea mai mare parte dintre șomeri sunt oameni între 34 și 44 de ani. "Situatia este catastrofă" – spune Anna Matuchniak, sociolog, care își realizează anchetele nu departe de strada Piotrkowska –, șomarii sunt concentrați în anumite cartiere ca niște pete pe o hartă. Cu greu ei își găsesc cîte ceva de lucru la negru."

Jacek Kuron, ministrul Muncii după 1989, a pledat în favoarea unui contract social pentru a evita situația limită: a creat alocații și ajutoare materiale (o supă a săracilor în 1990) și colecte de bani pentru organizarea coloniilor de vacanță. Sigur că prin toate aceste măsuri nu se poate pune capăt flagelului: în 1990 – 1,1 milioane de șomeri; în 1991 – 2,2 milioane; 1992 – 2,5 milioane; pentru 1994 se prevede cifra de 3,2 milioane de șomeri, apoi o descreștere și o stabilizare la 2,3 milioane în... 2005!

La inițiativa viceministrului Michał Boni, (fost sindicalist și liberal convins) a fost elaborată o politică mai complexă prin care, într-o formă concentrată, au fost combinate alocații cu lucrările de utilitate publică, adoptându-se măsuri specifice pentru fiecare tip de situație (vezi tineretul) și ținându-se cont de politica locală de dezvoltare.

Ca ministru al Muncii, Jacek Kuron a elaborat un ansamblu de șase legi discutate în Dietă, ansamblu cunoscut sub numele de pact pentru întreprinderile de stat în curs de transformare, având ca scop asocierea muncitorilor la efortul de reconstrucție. După mai multe luni de nego-

Singura țară din Est care a înregistrat o creștere pozitivă din 1992. În 1993 au crescut produsul intern brut, indicele de consum privat pe locitor și cel de investiție brută. Continuarea reformei economice dă rezultate bune, dar cu prețul unei frustrări a populației. Formațiunile de stînga aduse la putere de alegerile din toamna '93 sunt proformiste și foarte diferite de formațiunile de stînga aduse la putere de patru ani în România.

cieri, în februarie 1993 a fost semnat un acord, mai întâi cu Solidaritatea și Confederația patronilor din Polonia, apoi cu majoritatea sindicatelor. "Pentru prima dată" – spune M. Boni – "o negociere vizând consensul național între Guvern, patroni și sindicate s-a încheiat cu bine. Din păcate, accelerind căderea Guvernului, Solidaritatea a întîrziat adoptarea acestor legi." Acest pachet de legi se referă la 2.000-3.000 de întreprinderi care urmează să se privatizeze, salariile pentru aceste întreprinderi trec în sarcina unui fond național pentru cazul incetării plășilor; tot prin acest pachet de legi, o parte din beneficii sunt atribuite patronilor, asigurându-se o reformă a gestiunii. O comisie tripartită supervizează ansamblul procesului de restructurare.

La Lodz, vreo douăzeci de întreprinderi cu aproximativ 100.000 de salariați sunt pe cale de a fi vîndute. "Cazul ideal a fost dat de vînzarea rapidă a întreprinderii de prelucrare a metalor, -Centrostal- (250 salariați). Direcția a publicat un anunț de vînzare în presă, o comisie a primit oferte, a selecționat șapte dintre ele, care apoi au fost aprobată de Ministerul transformării proprietății. Abia pe urmă am ales cea mai bună ofertă, având în vedere trei criterii: prețul, garanția păstrării locurilor de muncă și promisiunea de a investi în tehnologia noii în următorii doi ani. Totul a durat șapte săptămâni, iar investitorul care a cumpărat s-a ținut de cuvînt." Acest caz fericit e însă rar.

Pactul asupra întreprinderilor de stat în curs de transformare trebuie completat cu un sistem național de negociere colectivă. Dar edificarea lui nu este posibilă în absența partenerilor fiabili. A fost deja semnată încreză organizațiile salariale (OPZZ și Solidaritatea). În ceea ce privește organizațiile patronale, ele sunt într-o situație instabilă. Confederația patronilor din Polonia reunește de fapt directorii întreprinderilor publice, iar cele trei grupuri de oameni de afaceri propriu-zisi par indiferente la problemele sociale: ei n-au semnat acordul de bază al pactului, fără a mai pune la socoteală că nici nu au cadrele necesare.

Odată cu deschiderea comercială și scăderea consumului intern, cererea de produse alimentare poloneze s-a diminuat considerabil, iar concurența cu produsele străine s-a accentuat. Importurile de produse agricole au crescut la 130% în 1991, în timp ce exportul n-a reprezentat decît 19%. Rezultatul: statul s-a văzut obligat să-și protejeze agricultura printre o serie de măsuri privind taxele vamale și acordarea unui sprijin tarifar. Dar cum constringerile macro-economice devin tot mai puternice, cea mai mare parte a țăraniilor cu venituri modeste n-a fost mulțumită.

La sfîrșitul lui 1992 se puteau distinge trei atitudini în exploatarea privată: 20-30% țărani susțineau economia de piață, dorind modernizarea producției lor, 8% se gîndeau să abandoneze agricultura, iar majoritatea (55%) optă pentru o strategie de subzistență. În paralel, transformarea fermelor de stat și a cooperativelor agricole a dus la apariția problemelor financiare, a șomajului, lovinuindu-se, în acest fel, de rezistența muncitorilor agricoli.

Instabilitatea politică a ultimilor patru ani nu este doară doar spectacolul politic. Bineînțeles că așați la alianțe surprinzătoare, la "lovituri" în care primează ambitia personală etc. Dar la toate acestea se adaugă haosul provocat de reformă. Societatea poloneză îndeplinește să se fărămîneze într-o multitudine de lumi care se ignoră reciproc, lumi create de diferență între vîrste, de diferență între sat și oraș, între regiuni mai mult sau mai puțin dezvoltate etc. În plus, statul și aparatul său administrativ nu dispun încă de mijloace pentru a contracara aceste disparități.

Traducere și adaptare de
RODICA PALADE

(După LE MONDE DIPLOMATIQUE, septembrie 1993)



Polonia după alegeri

19 septembrie

Alegerile legislative!

Partidul Tânăresc și Alianța Stîngii Democrațe obțin majoritatea, dar vor putea forma un guvern numai în cadrul unei coaliții.

15 octombrie

Banca Mondială a acordat Poloniei un împrumut în valoare de 450 milioane dolari, pentru restructurarea întreprinderilor din sectorul privat și din sectorul bancar și pentru reducerea datorilor externe. Împrumutul va fi pus la dispoziția Guvernului după ce acesta va prezenta un proiect de finanțare pentru utilizarea lui.

16 octombrie

Cameră superioară a Parlamentului, reunată în ședință inaugurală, l-a desemnat în funcția de președinte al Senatului pe Adam Struzik, reprezentant al Partidului Tânăresc (medic, 37 de ani).

18 octombrie

Alianța Stîngii Democrațe și Partidul Tânăresc au semnat un acord pentru formarea unui guvern de coaliție. Cele două partide dispun de o majoritate de 303 locuri din totalul celor 460 în Dietă (Parlamentul polonez).

25 octombrie

Primul-ministrul Waldemar Pawlak, (34 ani, liderul Partidului Tânăresc), a prezentat lista cabinetului său. A mai deținut funcția de premier în iunie 1992, dar atunci a demisionat după numai 33 de zile, datorită incapacității sale de a crea un guvern de coaliție.

6 noiembrie

Prețurile carburanților au crescut cu 10-20%, un litru de benzină va costa echivalentul a 0,5 dolari, iar un litru de motorină 0,4 dolari. Scumpirea fusese anunțată încă din luna august, dar nu s-a aplicat pentru a nu înveni climatul electoral.

11 noiembrie

Cameră inferioară a Parlamentului (Seimul) a votat cu o largă majoritate confirmarea guvernului de stînga al premierului Waldemar Pawlak. Din cei 417 deputați prezenți, 310 s-au exprimat favorabil.

12 noiembrie

Patru partide de dreapta (democrat-creștinii, conservatorii, Partidul Popular Creștin și Uniunea Politică Adăverăță) au semnat un acord de cooperare.

15 noiembrie

A intrat în vigoare Acordul de asociere între Polonia și Asociația Europeană a Liberului Schimb (AEIS). Această acord prevede suprimarea majorității taxelor vamale pentru producții poloneze exportate în cele 7 țări europene membre AEIS, dar care nu sunt membre CEE.

16 noiembrie

Președintele al Televiziunii naționale a fost numit Wiesław Walendziak, un ziarist, 31 de ani, legat de mediile conservatoare din Gdańsk și renunțat pentru independența sa. Walendziak a condus mai multe publicații radicale, dintre care două au fost suspendate.

17 noiembrie

La Varșovia a inceput procesul a 14 membri ai Serviciilor de Securitate poloneze, acuzați că între 1946 și 1952 au torturat numeroși detinuți politici.

MARIAN CHIRIAC

Gabriela Adamescu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Oana Armeanu (actualitate socială), Marian Chiriac (actualitate politică), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (corectură), Giina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu), Ioan Condor, Mihnea Chiua, Ovidiu Neacșu (difuzare), Flori Sava (publicitate). Rubrici permanente: Tia Serbănescu (comentariu politic), Ilie Serbănescu (interviu pe teme economice), Raluca Stroe-Brumariu, Horatiu Pepine (Parlament) H.-R. Patapievici (escu). Corespondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Totok (Berlin), Ion Miron Damian (Paris). Responsabil de număr: Gabriela Adamescu

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel./fax 311.22.08

Tipărit la
"TIPOREX" SA
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizată
Adrian Balog,
Alexandru Cirip
Revista "22"

ISSN-1220-5761